OSES
monides'
mentar

Moses Maimonides' Kommentar

zum

Mischnah-Traktat Nazir

(Abschn. I—IV.)

Arabischer Text

nach zwei Handschriften zum ersten Mal herausgegeben
unter Beifügung der verbesserten hebräischen Uebersetzung des
Jakob ibn Abbâs.

Inaugural-Dissertation

zur

Erlangung der Doktorwürde

der

Philosophischen Fakultät

der

Universität zu Heidelberg

vorgelegt von

Friedrich Weiss

aus Komotau (Böhmen).

BERLIN.

Druck von H. Itzkowski, Gips-Str. 9.

1906.

MEINEN LIEBEN ELTERN

IN DANKBARKEIT

GEWIDMET.

Einleitung.

Die vorliegende Arbeit, eine kritische Edition eines Teiles des Maimûnischen[1]) Mischna-Kommentars zum Traktat Nazir, entstand in dem Jahre, in welchem zum 700. Male der Todestag des grossen Meisters wiederkehrte.

Der in arabischer Sprache verfasste Kommentar (begonnen in Spanien 1158 und nach 10 Jahren im Maghreb abgeschlossen) wurde bald nach seiner Vollendung ins Hebräische übersetzt. Die hebräischen Uebersetzungen[2]) zeigen vielfach Abweichungen vom arabischen Original und Unrichtigkeiten, die teils auf die Uebersetzer, teils auf die Abschreiber zurückgehen.

Barth[3]) hat zuerst auf den Wert des Originaltextes hingewiesen und durch Herausgabe eines Teiles desselben das Studium und die Edition der Handschriften angebahnt. Meine Arbeit will dazu einen Beitrag liefern.

Vom Kommentar zur Mischnah-Ordnung Naschim, zu der unser Traktat gehört, sind bis jetzt folgende Editionen im Druck erschienen:

---

[1]) Ueber M. Maimonides' Leben und Werke vgl. vor andern: Steinschneider, Die hebr. Uebersetzungen d. Mittelalters u. d. Juden als Dolmetscher, Berlin 1893, II. T., p. 922; dess. Die arab. Lit. d. Jud., p. 199 ff. A. Geiger, Nachgelassene Schriften, Berlin 1876, III. B., pp. 60, 61. Z. Frankel, Hodegetica in Mischnam, Leipz. 1859, p. 325 u. a. m.

[2]) Ueber den Kommentar und die hebr. Uebersetzungen vergl. die eben genannten Autoren.

[3]) Barth, Mischna-Kom. zum Traktate Maccoth, Jahresber. d. Rabbin.-Semin. zu Berlin 1879/80.

Kethuboth, Abschn. 1—2, 3—5.[1]) Gittin.[2]) Kidduschin[3]).

Für den arab. Text standen mir zwei Handschriften zu Gebote:

1) Cod. Ms. Or. Qu. 567 b der hebr. Abt. der Köngl. Bibliothek zu Berlin.[4]) Er enthält auf 139 Blättern die Ordnung Naschim (Jebamoth bis Kidduschin IV, 9) in schöner, nur selten unleserlicher hebr. Quadratschrift (vgl. auch S. und M. Frankfurter, a. a. O. Einltg.); ich bezeichne ihn mit Be.

2) Cod. Ms. Or. hebr. 578 der Pariser Nationalbibliothek,[5]) der dieselbe Mischnahordnung in schwerlesbarer, oft undeutlicher spanischer Kursivschrift enthält;[6]) ich bezeichne ihn mit Pa.[7])

Beide Handschriften enthalten den Mischnahtext und gebrauchen die in jüd.-arab. Hss. gewöhnliche Transcription.

Be bezeichnet: ت = ת, ث = ת̇, ج = ג̇, ح = ח, خ = כ̇, ذ = ד̇, ز = ז, ص = צ, ض = צ̇, ط = ט, ظ = צ̇, غ = ג̇, ك = כ, س = ס.

Pa bezeichnet: ت = ת ת̈, ث = ת ת̇ ת̇, ج = ג̇, خ = כ̇ כ, ذ = ד ד̇, د = ד̇ ד, ض = צ̇ צ, ظ = צ̇ auch ט̇.[8])

---

[1]) M. Maimûnis Mischnah-Komm. z. Tr. Kethuboth. (Abschn. I u. II) auf Grund von 2 Handschr. etc. Berlin 1903 von Dr. S. Frankfurter. M. Maimûni's M. K. zum Tr. Kethuboth (Abschn. III. IV. V.) Berlin 1903. v. Dr. M. Frankfurter; daselbst die übrigen Editionen von Teilen des Komment.

[2]) Maim. Kom. z. Tr. Gittin, Berlin 1902 v. Goldberg.

[3]) Mischnah-Kom. z. Tr. Kidduschin, Berlin 1903 v. Nurock.

[4]) Vergl. darüber Steinschneider, Katal. d. hebr. Handschr. d. Kgl. Bibl. z. Berlin, p. 66.

[5]) Vgl. über ihn Tascherau's Catalogue des manuscrits hébreux et samaritains de la Bibliothèque Imperiale, p. 61.

[6]) M. Frankfurter bezeichnet diese Cursive mit Recht als die spanische des 15. Jahrhd., vgl. Lidzbarski's Schrifttafel (in Gesenius-Kautzsch, hebr. Grammatik 27. A.).

[7]) Ueber Entstehungszeit und Ort (Granada, 1399 d. gew. Z.) wie über den Abschreiber Meïr ben David finden sich bei S. Frankfurter, l. c. nähere Angaben.

[8]) ظ = ט̇ und س = צ habe ich im Kom. zur 2. Mischnah des VII. Absch. resp. i. d. 10. M. d. VI. Abschn., die in diese Arbeit nicht aufgenommen sind, (vgl. diesbezüglich eine Notiz unten) gefunden. Ueber س = צ (statt ס) vgl. Bezold, die Schatzhöhle, Leipz. 1888 S. XII, wo ähnliche Verwechslungen notiert sind.

Für die Orthographie und Grammatik der Texte sind die folgenden Punkte beachtenswert:

1) Die Fem.-Endung ة schreiben beide Mss. mit ה, im stat. constr. Be mit ה̇ punktiert, einmal II, 4 ת (vielleicht bloss irrtümlich?).

2) Jod wird in beiden Mss. inmitten des Wortes auch durch א wiedergegeben, z. B. בקאת II, 10, Anm. 86,[1]) beiden ist auch die Schreibung תערֵאת gemeinsam, vgl. dar. Anm. 111.[2])

3) Tešdîd ist in Be wie in Pa oft weggelassen oder durch einen circumflex ähnlichen Strich ~ ersetzt; tešdîdiertes י und ו werden in dieser Weise oder durch Doppelsetzung (bei Be auch mit ~), bei Pa dann oft durch einfachen tešdîd. Konson. bezeichnet.

4. Hamza wird in beiden Hdschr. in der Mitte des Wortes durch Jod ausgedrückt, z. B. חניד = حِينَئِذ, am Ende nicht geschrieben: z. B. אשיא אגזא; neben אלתאביד I, 5 kommt in beiden אלתביד = التَّأْبِيد vor I, 4 (vgl. Bezold, Schatzhöhle, II. T. Einl. p. XIII).

5. Die auf langes â endenden Worte schreibt Be mit Jod (selten א), Pa fast durchwegs mit Elif כמי: כמא.

6. الأَلِف المَقْصُورَة wird in beiden Mss. mit dem üblichen Jod, in Be auch nach maghreb. Weise mit א geschrieben. على עלא II, 2.

7. أَلِف الوَصْل des Artikels bleibt bei Be gegen die Gramm. nach ل (ähnlich das ا v. ابن bei Bezold, l. c. p. XIII), bei Pa nie.

8. أَلِف الوِقَايَة fehlt stets bei Be, nie bei Pa (vgl. Bezold, l. c., p. XIII).

9. In Pa finden sich keine Vokale, während Be öfter Ḍamma bezeichnet. Ausserdem schreibt Be bei einigen Worten der Mischnah und des Komm. Vokale, die von der gewöhnl. Vokali-

---

[1]) Einige Lit.-Angaben über die folgenden Erscheinungen sind bei S. Frankfurter, l. c. zu ersehen, weshalb ich von nochmaliger Citierung absehe. Zur vorangehd. Note vgl. ZDMG. XVIII, p. 338.

[2]) Cf. S. Frankfurter, Einl. S. 9, Nr. 2.

sation abweichen.[1]) Ich vorzeichne אֻוְהָא I, 1; מְשַׁתְּכְּלְכַל I, 1; עוֹלַת IV, 4 und das von S. Frankfurter erwähnte Zeichen ⁺: כמֹי = كَمَا.

10. Im acc. sing. fehlt bei Be meistens die Bezeichnung mit א, Pa ist hierin genauer und schreibt dann öfter א̈ mit 2 Punkten (cf. Bezold, l. c., XV unten).

Als stilist. Eigentüml. hebe ich hervor:

11. Den besonders in Be häufigen Wechsel von אלדי und אלתֿי, הדי und הדה, אלדי und אלדין ohne Rücksicht auf Genus und Numerus. Pa ist korrekter (l. c., XIV).

12. Den unregelmässigen Gebrauch von كَانَ ٱلنَّاقِصَةُ l. c., XIV).

13. Bei mehreren hebr. Worten wird, ohne Rücksicht auf deren Genus und Numerus, der sing. fem. des Verb. und des Pronom.-Suff. gebraucht. (Aehnlich l. c., XIV die Anwendung von هُمْ für Femin.)

14. Bei Be findet sich nach لَمْ volle Schreibung des Apocop. des Verbums; Pa schreibt korrekt (l. c., XV).

Auf diese und andere grammat. sowie stilist. Eigentümlichkeiten habe ich in den Anmerkungen und Fussnoten jeweils hingewiesen.

Aus dieser Zusammenstellung ergibt sich — deutlicher noch wird dies im Laufe der folgenden Ausführungen der Arbeit zu Tage treten —, dass die Sprache des Komment. einerseits durch das Verhältnis Maimûns zum vorliegenden mischnisch-talmud. Stoffe und seine Methode bestimmt wurde,[2]) oder wiederum Einflüsse der arab. Terminologie des Fiqh aufweist, (wie dies Friedländer in der Einleitung zu s. arab.-deutschen Lexikon z. Sprachgebrauch d. Maimon., p. IX betont,[3]) anderseits den Charakter des nachklassischen Arabisch, wie ihn Müller[4]) darstellt, vielfach zeigt. Bestätigt wird letzteres durch die besonders in

[1]) Conf. S. Frankfurter, l. c., Einl. p. 7., Noten 1—4.

[2]) Vgl. Anm: 11, 36, 42, 45, 46, 62, 75, 76, 103 u. a. m.

[3]) Vgl. Anm: 37, 43, 92 etc. in vorl. Arb.

[4]) Aug. Müller, Text und Sprachgebrauch von Uṣeibi'a's Aerztegeschichte, Sitz.-Ber. d. philos.-philol. u. h. Cl. d. K. b. Ak. d. Wiss. 1884,

den Erscheinungen unter 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14 und z. B. Anm. 53 auffallende Aehnlichkeit bzw. Identität mit der (mittelarab. vulgär.) Sprache in der arab. Version der Schatzhöhle und natürlich aller ähnlichen Schriften.

Auch im vorliegenden Traktat konnte ich, wie die Angaben oben z. T. bereits zeigen, die Beobachtung machen, dass Pa korrekter und sorgfältiger ist als Be, (vgl. dieselbe Aussage vom Trakt. Kethuboth bei S. Frankfurter, Einl. p. 9).

Zur Vergleichung des hebr. Textes der Uebersetzung[1]) wurde benutzt:

Ms. Or. Fol. 567 der Königl. Bibl. in Berlin[2]); ich bezeichne es mit B h.

Was diese hebr. Uebersetzung betrifft, so weicht sie von den gedruckten Texten vielfach ab. Sie zeigt gewisse charakteristische Merkmale, so z. B. den bevorzugten Gebrauch der Rel.-Part. אשר, während ש sehr selten gebraucht wird (z. B. I. P., 7. M., Kom.); sie schliesst sich in Wort und Sinn sehr oft genauer als jene, oft zu genau an das arab. Orig. an, wodurch die Sprache mitunter hart erscheint; ihr Text stimmt vielfach mit dem arab. von Pa überein, auch insofern, als Pa und Bh Worte, sogar ganze Sätze enthalten, die in Be fehlen oder dort (oft von fremder Hand) hinzugefügt oder am Rand verzeichnet wurden.

Da ich alle diese Momente, insbesondere aber die so auffallende Abweichung dieser Uebersetzung von der in den Ausgaben in Betracht zog, konnte ich mich nicht entschliessen, sie als die

---

Heft V, p. 893. Es sei hier hinsichtlich d. N. 2 auf die Darlegung Steinschnd's. (D. Arab. Lit. d. Jud., Einl. XLII) über hebr. Arabismus hingewiesen.

[1]) Vergl. über den gewöhnlich genannten Uebersetzer Jakob ibn Abbâs ben Moses Bedarši aus Huesca und seine Uebersetzg: Steinschneider, Die hebr. Uebersetzungen des Mittelalters u. d. Juden als Dolmetscher. Bd. II, S. 922. (cf. Einl. S. 5, N.). Die Uebers. wurde beendet i. J. 1297/8 d. g. Z. Ueber d. Uebers. d. Mischnah-Kom. überh. vgl. A. Geiger, Nachgel. Schr., III. Bd., S. 34 (Berl. 1876), Zach. Frankel, l. c., S. 329.

[2]) Cf. Steinschneider, Katalog d. hebr. Hdschr. d. Kgl. Bibl. zu Berlin, II. Bd., I. Abt., p. 9, N. 24.

des Abbâs, der uns allein als Uebersetzer der dritten M.-Ordnung bekannt ist, oder als Umarbeitung von seiner Hand anzuerkennen, geschweige denn darin willkürliche Aenderungen der Abschreiber zu sehen.[1])

Wir könnten zwar auf Grund der oben (S. 9) bezeichneten Erscheinung annehmen, sie sei aus Ms. Pa — das als aus jüngerer Rezension stammend gilt[2]) — geflossen. Dadurch wären aber nur die Pa entsprechenden Varianten dieser hebräischen Version erklärt, nicht aber eine so weitgehende Verschiedenheit von der des Abbâs.

Mein sehr verehrter Lehrer, Sem.-Rabbiner Prof. Dr. J. Lewy in Breslau hatte die Güte, auf meine diesbezüglichen Anfrage mich auf die Ausführungen Z. Frankels in דרכי המשנה S. 328 (Z. 8 v. u.) u. 329 (Anm. 4 Ende) sowie הקדמת תוי"ט ib. (R. Lipm. Heller) aufmerksam zu machen und mir zu sagen, dass die Annahme einer nicht von Abbâs stammenden Uebersetzung sich rechtfertigen liesse. „Nur würden sich dann wahrscheinlich nicht allein in der Ausdrucksweise, sondern auch inhaltlich Differenzen ergeben.“ [3]) Meines Wissens ist auf den Charakter dieser Uebersetzung noch nicht genügend hingewiesen. Goldberg schreibt allerdings in der Einleitung zu seiner Edition v. „Gittin“: von diesem Ms. (das — wie oben bemerkt — S. bes. M. Frankfurter oft zitieren — bei ersterem irrtümlich als Entstehungszeit 14. statt 15. Jahrh. angegeben —) „. . . . habe ich nur wenig berücksichtigt, da ich erkannte, dass der Codex eine ganz andere Uebersetzung enthalte und zwar eine derartig schlechte, dass ich nur wenig Gebrauch davon machen konnte,“ ein Urteil, das, auch abgesehen von Steinschneiders Worten (cf. Katal.): „bietet gute Lesarten im Text und Commentar“, bei einer Vergleichung des hebräischen mit dem arab. Texte nicht gerechtfertigt erscheint.

---

[1]) S. jedoch Steinschneider, Katalog a. a. O., der sie unter Abbâs anführt.

[2]) Vgl. darüber Fried, Edit. v. Tamid, Frkf. a. M. 1903, Anm. 21; doch auch Steinschn. D. Arab. Lit. d. Juden p. 200, Z. 6 v. u.

[3]) Ich muss hierzu bemerken, dass es mir zur Zeit dieser Anfrage nicht möglich war, Herrn Prof. Dr. Lewy — dem ich hier nochmals danke — den hebr. Text von Bh. vorzulegen.

Den hebr. Codex der Pariser Nationalbibliothek konnte ich leider nicht einsehen.

Indessen habe ich ausserdem noch verglichen:

Editio princeps der Mischnah mit Kommentar des Maim., Neapel 1492;

Editio Bomberg, Venedig 1529, und

Mischna cum Commentariis R. Mos. b. Maimon. et Ob. d. Bartenorae, Venedig 1606.

Die latein. Uebersetzung d. Kom. im Werke d. Surenhusius, Amsterdam 1698—1703, wurde gleichfalls zur Textvergleichung und Kontrolle herangezogen, ebenso die neueren Talmud-Ausgaben, Prag 1843, Berlin 1865.

Alle diese Texte boten wenige Varianten von Wert.

Zur Vergleichung der Mischnah benützte ich neben den Texten der drei mir vorliegenden Handschriften und der genannten Talmudausgaben den Talmud Jerušalmi, Krotoschin 1866 Lowes מתניתא דתלמודא דבני מערבא (The Mishna on which the Palestinian Talmud rests) Cambridge 1883, und einige neuere Mischnajoth-Ausgaben.

Zu beachten ist die oftmalige Uebereinstimmung von Pa und Lowe.[1]) Den Text der Mischnah wie des arab. Kommentars habe ich in beabsichtigter Anlehnung an frühere Editionen dieser Ordnung dem Ms. Be entnommen und im Texte selbst ausser wenigen offenkundigen Schreibfehlern keine Aenderungen vorgenommen. Die Lesarten von Pa sind in den Fussnoten verzeichnet, wobei ich glaubte, ein nahezu vollständiges Bild von Pa geben zu sollen.

An einigen Stellen des arab. Textes musste ich, wo Be undeutlich war, Pa zu Rate ziehen.

Für die ungewohnten Zeichen (Damma und Tešdîd) setzte ich, wo Be sie schreibt, die üblichen.

Den hebr. Text der Uebersetzung entnahm ich der Berl. Talmud-Ausgabe. Die bemerkenswerten Varianten (Bh etc.) sowie die dem Arab. entsprechenden Verbesserungen enthalten die Fussnoten.

---

[1]) Vergl. auch Fried, l. c.

Zur sachl. Erklärung wurden neben „Raši“ die Erklärungen des R. Obadia d. Bartinora und R. Lippmann Heller's תוספות יום טוב verwertet.

Den Text von Be habe ich vollständig copiert (Abschn. V—IX) und die Varianten von Pa sowie die der hebr. Uebersetzung von Bh bereits notiert, eine Vorarbeit zu einer für später beabsichtigten Edition der übrigen Abschnitte. Uebrigens stelle ich sie gern auch einer event. Bearbeitung von anderer Hand zu Diensten, so dass die Edition des ganzen Traktates Nazir wohl gesichert erscheint.[1])

Allen meinen sehr verehrten Lehrern, insbesondere den Herren Professoren Bezold-Heidelberg, S. Fraenkel-Breslau und Becker-Heidelberg, die meine orientalistischen Studien gefördert und mir vielfache wissenschaftliche Anregung gegeben haben, sage ich an dieser Stelle meinen aufrichtigen Dank.

Auch den Verwaltungen der Königl. und Universitäts-Bibliothek zu Breslau, der Königl. Bibliothek zu Berlin und der Nationalbibliothek zu Paris bin ich für die freundliche Unterstützung bei Beschaffung des handschriftlichen Materials zu bestem Danke verpflichtet.

---

[1]) Auf diese Weise glaube ich dem vollkommen berechtigten Wunsche Dr. S. Bambergers („Die neuesten Veröffentlichungen a. d. arab. M.-Komm. des Maimonides“, Frkf. a. M. 1904), systematisch ganze Traktate zu edieren, entgegengekommen zu sein. Ich freue mich, diese meine eigene Ansicht nachträglich durch Bamberger bestätigt zu finden.

Anmerkungen.

1) Die Tosefta führt weit passender den Namen נזירות statt נזיר an als Nom. abstr. (Lewy, Neuhebr. Wörterbuch s. v. נזיר). Von den benützten Mischnah- und Talmudtexten weisen alle die Form נזיר auf; die Handschriften (Be, Pa, Bh) das Abstract. Im Brief d. Gaon Scherira: נזירות, cf. Strack, Einl. i. d. Talmud S. 27, N. 2.

2) Ueber לים als blosse Negation, wie z. B. hier הי לים und sonst noch öfter vergl. Aug. Müller, (Text- und Sprachgebrauch von Uṣeibi'a's Ärztegeschichte, Sitzungsber. d. bayr. Akad. d. Wissensch., Philos.-philol. Cl. 1884), S. 917; vergl. Beermann, (Kom. zum Traktat Edujoth, Berl. 1897) Anm. 2, wo als analoge Erscheinung אין im Hebr. (Hiob c. 35, v. 15) zitiert wird; vgl. noch Fleischer, kl. Schr. I, 1, p. 147; zum fem. sing. הי vgl. Anm. 20.

3) יעני wird viel häufiger als im klassischen Arabisch von nachklassischen Autoren gebraucht in der Bedeutung: das heisst, das will sagen. Wie viele andere Partikel und Conjunctionen ihre ursprüngliche Bedeutung und Kraft verloren haben (vgl. A. Müller, a. g. O. p. 896 und verschiedene Stellen der vorliegenden Arbeit), so wird auch יעני schliesslich als blosses Flickwort sehr häufig gebraucht (vgl. dazu Spitta, Gram. des Vulgär-Arabischen, Leipzig 1885, p. 179).

4) Ueber den in Be häufigen Wechsel zwischen אלתי (אלדין) אלדי ohne Rücksicht auf das Genus des zugehörigen Nomens siehe Nöldeke bei Goldberg, l. c., cap. IV, Anm. e), Herzog, Maim.-Kom. z. Trakt. Peah, Berlin 1894) Anm. 31, 77, u. a.; cf. in vorliegend. Ed. Anm. 8.

5) יכ' und תכ' sind Abkürzungen für יכון u. יכן (resp. תכן' תכון), welche Be fast stets anwendet, während Pa gewöhnlich ausschreibt. Ausser יד', תע' cfr. Anm. 40) und קי' (vgl. Anm. 27, 40) fand ich sonst keine arab. Abkürzungen weiter.

6) תקדיר ist nach Lane „Ergänzung" (vgl. Beermann, a. g. O. Anm. 16), auch die Uebersetzung „expositio" bei Surenhus scheint den Sinn richtig zu bezeichnen; die hebr. Uebersetzer geben es mit פירוש oder ענין wieder. Vgl. auch M. Frankfurter, a. g. O., Anm. 1.

7) שרח bedeutet nach manchen: Uebersetzung (versio), nach anderen leitet es eine Worterklärung ein. Vgl. dar. Bacher, Die Bibelexegese Mos. Maimûnis im Jahresbericht der Landes-Rabb. Schule, Budap. 1896, p. 39, A. 3, u. p. 174, A. 3; S. Frankfurter (Kom. z. Keth.) schliesst aus einer Anzahl von Anwendungen dieses Wortes, „dass Maim. den terminus שרח für Uebersetzung oder Erklärung eines einzelnen Wortes oder kurzen Ausdruckes anwendet", dass er eine kurze, knappe einer Uebersetzung ähnliche Auslegung bezeichnet, (cfr. dort Anm. 5); auch im vorlieg. Traktat findet sich dieser Terminus öfter u. zw. in der von Frankfurter angegebenen Bedeutung.

8) חלה = חלי findet sich im Vergleich zu dem in Anm. 4 Gesagten selten. cfr. auch M. Wolff, Die acht Capitel d. Maim., Zusätze, p. 10, 17.

9) אנמי urspr. = nur, dann abgeblasst als Expletiv, hat hier die Bedeutung „also"; Surhs. übers. es mit ideo; zum Bedeutungswandel vgl. Anm. 68 und Zivi, C. z. Tr. Demai, Berlin 1891, p. 7, S. Baron, Saadia Al-Fajjûmis arab. Psalmenübersetzung, Berl. 1900, p. 52, Anm. 15.

10) תאג VIII mit acc.; vgl. Goldziher ZDMG. XLI, p. 696 und Dozy, Suppl. I, s. h. v. Gleiche Construct. verz. Behrens, Com. z. Trakt. Megillah, Anm. 28, Herzog l. c., Anm. 144, S. Frankfurter, l. c., Anm. 32, M. Frankfurter, l. c., Anm. 77, u. a.

11) Wie in andern Traktaten findet sich auch in unserm die für den jüd.-arab. Autor charakteristische Verbindung von ו אד; Baneth hat in seiner Ed., D. M.-C. z. Tr. Aboth in d. Jubelschr. etc., Berlin 1890, p. 123 zum erstenmale darauf hingewiesen, dass diese Constr. durch das mischn.-talm. הואיל ו bewirkt sei; cfr. Beermann, l. c., Anm. 61.

12) Vgl. über das ו Weill, D. C. d. M. z. Tr. Berachoth, Berl. 1891, p. 10. Zum Inhalt cfr. Wellhausen, Reste arab. Heidentums, 2. Aufl., p. 122, N. 1 u. p. 123.

13) כאן אלנאקצה kommt bei M., wie überhaupt in späterem Sprachgebrauch oft ohne Acc. vor; cfr. Müller, l. c., pp. 898, 916, Behrens, l. c., Anm. 5. Es ist übrigens wahrscheinlich, dass Be die Acc.-Endg. nicht schrieb; allerdings erwarten wir dann nach Einl. p. 8, N. 10 bei Pa גמילא.

14) Cfr. Anm. 56 am Ende.

15) Cfr. Anm. 100 אשארה.

16) אצל = hebr. עיקר hat hier d. Bedtg. „Entstehungsursache".

17) עגם von Stammesfremden, die des Hebr. unkundig sind; Abbâs übersetzt es mit העלגים von עלג = علج stammeln; ZDMG. XLI, p. 718, N. 2. Lagarde, Mitteil. 3, 29 cfr. Gesenius, Hebr. und aram. Hdwb. ü. d. A. T., s. h. v. Diese Uebertragung der Bedeutung von „barbari" auf „stammeln" kennzeichnet Bh durch das Wort לועזים, das er für עגם setzt; לעז = undeutlich (eine fremde Sprache) reden wie لغز IV. Gesenius, l. c., s. h. v. (vgl. syr. ܠܥܘܙܐ); عجمة führt Beermann, l. c., Anm. 36 als „Unbeholfenheit der Sprache, fehlerhafte Ausdrucksweise oder Aussprache" an.

18) מלל Plur. v. מלה; wir finden hier einen Beleg füt Dozy's Behauptung, der bei Freytag angegebene Plur. ملال sei unrichtig. Den Bedeutungs-

übergang von religio zu natio, wie es die hebr. Uebers. auffassen, und wie es allein an unsere Stelle richtig ist, erklärt Behrens, l. c., Anm. 36 mit Recht in der Weise, „dass für den jüd. Schriftsteller, in dem er vom eigenen Vorstellungskreise ausgeht, Religion und Volk untrennbare Begriffe sind“.

19) لفظة bedeutet „sprachlichen Ausdruck im Gegensatz zu خط schriftliche Gestaltung des Wortes“, cf. Behrens, l. c., Anm. 59.

20) Ueber die Vocalisation vgl. Einleitung S. 5, N. 9. Die angeführte Stelle findet sich Talm. babl. Niddah 52b.

21) Bei mehreren hebr. Worten oder beim Plural hat das Verbum die Form des fem. sing.; ebenso nehmen Suffixa in diesen Fällen die Form des fem. sing. an; vgl. Anm. 2, Ende, 16 u. Einleitung., p. 5, N. 13.

22) Vgl. Num. c. 6, v. 9 u. ff.

23) جاب „spalten, zerreissen“ hat auch im Neuarab. die Bedeutung „bringen, mit etwas kommen“ (für جاء ب) angenommen (cfr. Wahrmund, Handwörterbuch d. neuar. u. deutsch. Spr. s. h. v.), cfr. Anm. 67.

24) Surhs. liest falsch: Decisio non est iuxta sap. Ueber diese am Schlusse der Ausführungen befindlichen kurzen Bestimmungen, ihren Zweck und Wert vgl. Maim., Einleitung z. s. Kom., ferner Z. Frankel, דרכי המ׳, p. 320ff. Geiger, Nachgl. Schr. III, S. 34ff.

25) זוגין und חרצנים Kern und Hülse der Weinbeere; beachte auch die gegenteilige Ansicht, dass זוג Kern bedeute bei Lewy, Neuhebr. Wörterb, s. h. v. Das Gelübde stützt sich auf Num. c. 6, v. 4.

25a) Vgl. Num. c. 6, v. 5. — 25b), ibid., v. v. 6, 7. — 25c) Vgl. Judic. c. 13, v. 24; — 25d) ibid., v. 2. — 25e) ibid., c. 14, v. 20. — 25f) ibid., c. 16, v. 3. 25g) ibid., v. 21.

26) Die Lesart in Pa פקט „nur“ ist vorzuziehen, denn es soll der Gegensatz zwischen החרצנים und אחכאם כלהא scharf hervorgehoben werden. Auch d. hebr. Uebers. fassen es in diesem Sinne auf und schreiben לבד oder בלבד.

27) קו׳ ist Abkürzungszeichen für קולה oder קולהם; Beermann hatte l. c. Anm. 37 die Behauptung aufgestellt, Maim. gebrauche קולה nur zur Einführung von Bibelzitaten. Schon M. Frankfurter, l. c., Anm. 36 weist auf die Unrichtigkeit dieser Angabe hin. Aus einer Zusammenstellung aller dieser Abbrev., die Pa meistenteils ausschreibt (Be sehr selten), ergab sich, dass im vorliegenden Traktat קולה sehr oft zur Einführung auch von Mischnahzitaten dient. קולהם fand ich als Einführung zu solchen Zit. recht selten; einmal ist es bei einem Toseftazitat (cfr. Anm. 101) gebraucht. Vgl. Anm. 5 u. 40.

28) Ueber נקל = hebr. קבלה cfr. Behrens, l. c., Anm. 30, wonach נקל 1) die überkommene Tradition ist, 2) die auf histor. Grundlage beruhende Wissenschaft. In vorliegenden Traktate fanden wir es nur in der ersten Bedeutung. Bereits Goldziher, Studien über Tanchum Jeruschalmi, Leipzig 1870, p. 40 weist auf den Einfluss der Fikh-Wissenschaft auf die Methodologie d. Maim. hin, worüber auch WZKM, Bd. III, p. 83 und Friedländer, Der Sprachgebrauch des M., I. T. Einleitung zu vergleichen ist. Ueber das Verhältnis v. נקל, נץ und קיאס zu einander cfr. Anm. 56.

29) أباح c. ل pers. et acc. rei oder أن „jemandem etwas zu tun erlauben", findet sich wie in anderen Trakt. auch bei uns; (Dozy führt nur die 1. Constr. an), ebenso Wahrmund, l. c., s. h. v.; vgl. S. Frankfurter, l. c., Anm. 28.

30) אנה hier für לאנה, vergl. Müller, l. c., p. 907 und Weill, l. c., Anm. 101.

31) Jud., c. 13. v. 7 (nicht v. 6, wie Surhs. angibt.)

32) Zu beachten ist die Erklärung des Begriffes נזיר als מעתזל = פרוש; Surenhus führt in seiner Einleitg. z. Tr. Nasir folgendes aus: . . Sequentia ex Abarbanele annotanda erunt: Vocabulum נזיר Nazyraeus alii a (Nazir) נזר corona derivant, quia capillities ista promissa Nazyraeo (siehe Num., c. 6, v. 5 Ende!) est id, quod regi diadema; idcirco in contextu dicitur: Quia coronam Dei gerit in capite suo. (siehe ibid. v. 7); alii a נזר separare, quia se Nazyraeus a communi rerum usu penitus abstrahit et ad Divina seipsum applicat. . . . Diese letzte Erklärungsweise ist also auch die des Maim.

33) Surhs. übersetzte nach einer Vorlage, in welcher, wie in den gedruckten Ausgaben, ganze Satzteile fehlten: si quis dixerit: ero Nazyraeus in perpetuum tum si quis aluerit etc. . .; הכביר übers. er hier mit aluerit (activ), in der Mischnah mit si aggravata est coma.

34) Pa موسى masc. u. fem. kommt neben موس vor, vgl. Wahrmund, l. c., s. h. v.

35 Ueber den Terminus نقل X vgl. Anm. 67.

36) אלנאקל analog نقل (Anm. 28) = המקובלים die Ueberlieferer der mündl. Trad.; Bh. übers. המעתיקים; vgl. Bacher, l. c., p. 27, N. 4.

37) אלנץ̈ ist der Terminus für „schriftl. Lehre" (vgl. dagegen נקל Anm. 28 und 36), den Maim. „der arab. Terminol. entnahm. Schick, C. z. Taanith, Budp. 1902, Anm. 28: نص = התורה, הלשון, הכתוב, המקרא; cfr. M. Frkfrtr. l. c., Anm. 18; doch öfter bezeichnet es bloss einen Bibelvers = פסוק vgl. noch Fried., l. c., Anm. 5, Behrens, l. c., Anm. 42 und Anm. 42 der vorlieg. Ed.

38) II Sam., c. 14, v. 26.

39) Das אן nach نظن ist von fremder Hand ergänzt und nicht richtig. Nur in der Koransprache verz. Lane eine Constr. mit אן, cfr. Wright 3 II, p. 26 c. doch vgl. den Kom. zur 4. M. d. II. Abschn., wo ebenfalls אן steht.

40) קו' תע', wofür mitunter קאל אללה steht, dient zur Einführung von Bibelversen; vgl. Behr., Anm. 18; Wiener, C. z. Tr. Aboda zarah, Berl. 1895, Anm. 32; Sel. Bamberger, C. z. Tr. Challah, Frankfurt a. M. 1895, Anm. 4; cfr. Anm. 5, 27 und 92 in dies. Ed.

41) Num. c. 6, v. 5.

42) נץ̈ hat hier nicht die umfassende Bedeutung v. תורה (vgl. Anm. 37 und 116), sondern die engere Bed. von פסוק = Vers, Stelle, worauf auch das vorausghd. הו' hinweist; auch bei Saadia findet sich diese Bedtg. Vgl. auch Baron, Saadias Psalmenübers. p. 77, Anm. 36; S. Bamberger, l. c., p. 28.

43) جاء النص „wie talmud. בא הכתוב und ebenso جاء النقل sehr oft", Friedländer, l. c., s. h. v.; ebenso findet es sich, doch „seltener", im Buch der

Gebote, ed. Peritz, Breslau 1882, und Bloch 1888; vgl. Bacher, a. g. O., p. 27, N. 3 und desselben „Leben und Werke" des Abulwalîd, Bdp. 1885 (Jhrsber. d. Landes-Rabb. Schule), Behrens, l. c., Anm. 30; vgl. auch Anm. 116 der vorliegd. Edit.

43 a) Num. c. 6, v. 5.

44) Wir müssen entweder annehmen, dass Maim دل hier ohne على constr. (sonst stets mit Praep), oder dass אלדי in der Bedeutung von אשר = אנה „dass" oder „weil" für لان (vgl. Goldziher, ZDMG. XXXV, p. 523) gebraucht ist.

45) Aehnlich unserm אסנדו לקו' verz. Friedldr., l. c., s. v. סנד: אסנד דלך לנץ̈ er lehnte diese Bestimmung an einen Schriftvers an. Diese Wendung entspricht dem talmud. Begriff der אסמכתא, cfr. Weill, l. c., Anm. 43 und Anm. 47 der vorl. Ed.

46) Num. c. 6, v. 5.

47) Ueber die Anwendung von شَنَأَ cfr. Baron, l. c., Anm. 15.

Die mündliche Trad. wurde, wenn irgend möglich, aus dem Textworte hergeleitet oder wenigstens äusserlich an es angelehnt. (Vgl. Bacher, Die Bibelexegese Moses Maimûnis, Jahresber. 1896 der Lds.-Rabb. etc. pp. 28, 29 sammt Noten.) Ein solcher Fall liegt hier vor und diese äusserliche Anlehnung nennt M. hier סימן. „In solchen Fällen dient der angeführte Schrifttext als blosses Zeichen, als mnemonisches Mittel." (Bacher, ibd., S. 29.), cfr. Anm. 103, 126.

48) אן hat hier vor der directen Rede in d. 1. Person höchstens den Wert eines Doppelpunktes; ähnl. لان S. Frankfurter, l. c., Anm. 4; vielleicht auch أن zu lesen ähnlich dem ܕ im Syr. = ὅτι, quod.

49) ל' יום, wie Abbâs und Surenhus lesen, ist natürlich falsch; das folgende הרי זה u. s. w. wie die ganze vorhergehende Ausführung würden dadurch umgestossen werden. Ein Beweis, dass auch Surenhus nach unrichtiger Vorlage gearbeitet hat. Bh. schreibt auch hier correct 60 Tage.

50) Nasir, III. Abschn., M. 2.

51) Beachtenswert ist der Gebrauch von בקי, das wie auch im Vulgär-Arab. (Spitta, l. c., p. 389) aus der ursprünglichen Bedeutung „reliquum esse" die von כאן „sein" angenommen hat.

52) Cfr. Num. c. 6, v. 5. Daselbst heisst es נזרו, nicht aber נזירות.

53) אן nach למי ist eine in dieser Sprache ganz gewöhnliche Erscheinung. Dieses אן wird v. d. Grammatikern زائدة genannt; cfr. Freund, Die Zeitsätze im Arabischen, Heidelberg 1892, p. 77 u. Bezold, l. c., Vorw. XV. למי ist hier besser causal zu nehmen, wie die angeführten hebr. Uebersetzer es tun (בעבור, מפני).

54) Im Kom. zur 2. M. d. I. Abschnittes.

55) Elif nach لَ; vgl. Einleitung, p. 7, N. 7.

56) Ueber das Verhältnis von mischn. תנאי zu syr. ܬܢܐܝ und arab. ثُنْيَا vgl. Barth, Ethym. Studien, Berlin 1893, p. 68 und S. Baron, l. c., p.

76 Anm. 26; über den neueren Sprachgebrauch des ו in ובשרט vgl. Nöldeke bei Nurock, l. c., Anm. 43; S. Frankfurter, a. g. O. Anm. 74.

57) I. Abschnitt, 3. M.

58) Die Lesart ר׳ יהודה in Pa ist offenbar Schreibfehler; es folgt ja bald darauf וכאלף ר׳ יהודה עליה

59) דברו statt des gewöhnlichen דבריו bloss Schreibfehler, vielleicht auch defect. Schrbg.

60) מנד kommt als Coniunction bei Maim. öfter vor; gleichen Gebrauch verz. Behrens, l. c., Anm. 49, Wiener, l. c., Anm. 113, der es als אלא auffasst, S. Frankfurter l. c., Anm. 46. Es verbindet sich mit dem Perfect; auch im Hauptsatz steht dieses Tempus. Der von מנד abhäng. Satz steht zu מנד im Verhältnis eines Genetivs; vgl. Fleischer, kleinere Schr. B. I. 2. T. p. 408 ff. Es bezeichnet den Anfangspunkt, von welchem aus die Handlung sich erstreckt. Vgl. dazu Freund, l. c., p. 86. Bh. übersetzt es an unserer Stelle mit מעת, das dem וכל זמן des Abbâs vorzuziehen ist. Hier zu übers. mit „sofern".

61) In d. hebr. Uebers. fehlt offenbar ein dem arab. הרוב entsprech. Wort, worauf auch das מ beim folgend. חוייב, das als חיוב „Verplichtung" zu lesen ist, hindeutet; Bh schreibt in wörtl. Uebers. des Arab.: בריחה von ברח „fliehen".

62) Verbindungen von אלסתם, אלתלמוד אלמשנה dürfen bei Maimon. nicht auffallen; sie kommen oft vor in unserm wie in anderen Traktaten, cf. Anm. 109. Diese citierte Stelle steht Talm. babli., Tr. Nasir 10 a.

63) Statt אלמיגאז in Pa ist אלמגאז zu lesen, da אלמיגאת hier sinnlos ist. Ihm entspricht hebr. העברה v. עבר „figürl. Redeweise, Tropus".

64) Surenh. übersetzt diese Stelle unrichtig.

65) ימין wird in der hier passenden Bedeutung „Eid, Gelübde" gewöhnlich nur im Plur. gebraucht.

66) „Volle" Schreibg. d. Apoc. nach לם ist in dieser Sprache ganz gewöhnlich, cfr. Einleitung, p. 8, N. 14 und Müller, l. c., pp. 892, 894, Fleischer, Kleine Schr., III, p. 385, Herzog, l. c., Anm. 24, Fried, l. c., Anm. 18 u. a.

67) גאב mit ען oder עלי (ähnlich wie דל X in d. Bedeutung „einen Beweis für etwas erbringen" mit עלי) constr. cfr. Anm. 23.

68) Für אנה ist לאנה = hebr. לפי ש zu lesen.

69) אנמי hat auch hier seine urspr. Bedeutung aufgegeben, (vgl. Anm. 9) und heisst dem Zusammenhange nach etwa: denn, nämlich.

70) Cfr. Abschnitt I, M. 2.

71) ינצל in Pa gibt keinen Sinn; וצל I gewöhnl. mit על, doch Maim. wie spätere Autoren sind in d. Wahl der Praepos. oft ungenau. Ueber derartige Erscheinungen vgl. Landauer, Saadias Kitâb el-amânât, Leiden 1880, p. XVII, Goldziher in ZDMG. XXXV, p. 778, XLI, p. 691.

72) Cfr. Talm. babli. Nedarim, Abschn. III, M. 3.

73 מגמעין, wie Pa liest, ist Schreibfehler; der Acc. ist hier nicht begründet.

74) Zu כלף VIII dissentire m. acc. oder על vgl. auch Beermann, l. c. Anm. 1. Das פי bei אכתלפא widerspricht diesem Gebrauche nicht, denn es bezeichnet nicht die Person, gegen welche Widerspruch erhoben wird, sondern den strittigen Punkt, den Ausspruch הרי על etc. Der Dual, den M. hier anwendet, ist durch die genannten zwei Parteien gerechtfertigt.

75) Diese Stelle ist bezeichnend für die Prägnanz Maimûnischer Ausdrucksweise. Dem פתח entspricht דרך X.

76) כאן יקום באלבאל oder nach Friedländer, l. c. s. v. קום كان يَقُوم ببالنا „es würde uns in den Sinn kommen, wir würden glauben" entspricht der talmud. Redewendung קא סלקא דעתך (für ארעתך); Löwenstein, C. z. Tr. Bekhoroth, Berlin 1879, Anm. 17 und 87 fasst das 1. Wort als das neuhebr. כאן „hier" auf, vgl. auch Kroner, C. z. Tr. Bezah, München, 1898, Anm. 35 und das von Nöldeke, syr. Gram. § 254 angeführte Zitat II Sam. c. 13, V. 20 ܠܐ ܬܐܬܐ ܠܟܝ ܒܠܒܟܝ „nicht komme dir (schwer) in d. Sinn".

77) Vgl. z. St. Barth, Vgl. Stud. (ZDMG. XLI, p. 640, Z. 15).

78) Gen. c. 30, v. 3.

79) Zu dem Satz mit אלי bildet מענאה den Nachsatz ohne ف; vergl. Freund, l. c., p. 53, 5.

80) Zu ואמי—פלא vgl. Wolff, l. c. Zusätze, S. 14, 5.

81) Surenhs. schreibt unrichtig R. Jehuda.

82) אנזל מנזלה oder במנזלה „behandeln wie" cfr. Friedl., l. c., s. h. v.

83) Wir werden hier trotz Pa עד zu lesen haben, wie alle Ausgaben schreiben, und da es zu richtigem Verständnis notwendig erscheint; ebenso müssen wir im folgenden עד lesen, denn es soll heissen: Er stösst bis zu siebzig (nach rückwärts, da er schon über die siebzig gezählt,) um. Auch Lippmann Heller führt in Tossafoth Jom tob zur Stelle aus, dass nur die Tage über die 70 verfallen, nicht aber alle bereits gezählten (wie Raschi angibt). Er stützt sich dabei auf R. Obadia Bartin. und Rambam. Vgl. auch den folg. Kom. Maimûns.

84) Cf. I. Absch., 3. M. und d. zugehörigen Kom., wonach 30 Tage das Mindestmass des Nasirats sind.

85) Siehe die vorhergd. Mischnah; יעיד in 4. F. von עאד (و) liegt zwar dem Sinn nahe, ist aber gewiss Schreibfehler; cfr. das folg. פיעדהא; Abb. übersetzt richtig וימנה.

86) Zur Schreibweise בקאת vgl. Behr., l. c., Anm. 31; M. Frankfurter, l. c., Anm. 20, Nöldeke bei Wiener, l. c., Anm. 176, ZDMG. XVIII, p. 339 u. a. und Anm. 111 dieser. Edit.

87) Die Construktion v. קדר mit d. Imperf. ohne אן ist bei Maimûn öfter zu finden.

88) Der Abschr. ist durch das wiederholte ל׳ יום beirrt worden, denn in der vorliegenden Fassung würde der Kom. der Mischna widersprechen; cfr. Fussn.

89) Nach uns. Ms. Abschn. I, M 4 nicht, wie die Ausg. verz., M. 3. Weil wir uns nach dem Satze richten מקצת היום ככלו wenn er nur einen Teil d. 30. Tages als Nasir zubringt, so gilt dieser als ganzer Tag; cfr. Ob. d. Bart. z. St.

90 נג׳א mit עַן entspr. der talmud. Wendg. יצא ממנו = er geht frei (von Strafe) aus oder er hat s. Pflicht genügt.

91) cfr. Num. c. 6, v. 13 ff.

92) Zu قال الله تعالى vgl. Anm. 40.

93) Num. c. 6, v. 12.

94) מי: „Entfernung zwischen zwei Raum- oder Zeitpunkten" (Friedl., D. Sprachgebr. etc. s. h. v.) Beerm., l. c., Anm. 14.

95) III. Abschn. 1. M.

96) Die hebr. Uebersetzungen (auch Bh.) schreiben ביום als stünde im Ar. statt פיום: ביום, oder פי יום; dieser Irrtum hängt übrigens mit dem in der Fussnote (des Hebr.) verzeichneten zusammen.

Die Schlussfolgerung, auf der R. Eliesers Ansicht beruht, ist folgende: Weil wir den 30. Tag, an dem er sich schor, wie den 31. oder wie die Folgezeit überhaupt ansehen, wo es ihm erlaubt ist, sich zu scheren, weil wir also, wenn die Zeit des Nasirates vorbei ist, in der Bestrafung leichter vorgehen, so erleichtern wir auch in unserm Falle der Verunreinigung die Strafe.

97) אלדי fasse ich hier consecut. auf. Zu beachten ist die starke Betonung, die durch צאר und folgd. הו ausgedrückt wird. Zu אלדי vgl. S. Frankftr., l. c., Anm. 45.

98) אנמי הי ל ist wohl nur als Gegensatz zu dem folgenden ולו כאנת אכתר מן ל der Gelehrten aufzufassen.

99) פרצה wörtl. „incissura Einschnitt," hier etwa „Teil" oder „Fall." Es ist damit der dritte der in der Mischnah behandelten Fälle bezeichnet; die Uebers. des Abbâs schreibt dafür בבא, treffender scheint mir הלכה in Bh. —

100) R. Obadja de Bart. bemerkt hierbei: אין הטומאה מותרת עד שיהיו לו ב׳ ימים של נזירות מנויין והוא הדין בנזיר בעלמא שנטמא ביום ראשון etc. Die Verunreinigung stösst nicht (diesen Tag des Nasirates) um, bis er 2 Tage des Nas. gezählt hat, (dann erst hat eine Verunreinigg. aufhebende Kraft) und diese Bestimmung gilt für den Nasir, der sich am ersten Zähltage verunreinigt allgem., doch beachte wohl die Ausführungen in d. Tossafoth Jomtob zu Obadja und Maim.!

101 Tosefta, Ed. Zuckermandel, Pasewalk 1879. Nesiruth, cap. I. Hal. 5.

102) Ueber d. Etymolg. von קנס cfr. M. Frkfrtr., l. c., Anm. 2.

103) Auch hier finden wir eine Bestätigung des Anm. 47 Gesagten, dass die Tradition روى عنه im Schriftwort einen Stützpunkt sucht; während jedoch an jener Stelle eine Anlehnung (סימן = ar. סנד) an den Bibel-Text vorliegt, findet sich hier eine Andeutung (רמז = اشارة).

103 a) Num. c. 6, v. 13.

104) Das מא ist wahrscheinlich das verallgemeinernde ما, das zu כל ge-

hört; wir müssten andernfalls seine Anwendg. auch bei Personen annehmen. Dazu vgl. S. Frkfr., l. c., Anm. 9 und Trumpp., Sitzgsber. d. bayr. Akd. d. W., Phil. hist. Cl. 1884, S. 772, A. 1.

105) Das פ setzt M. als Einleitg. zu dem Nachsatz, dessen Bedingung in . . . אן האשה liegt; mit dem פאן wird die unterbrochene Constr. wieder aufgenommen.

106) Tlm. bbl. Nedarim, Abschn. 10.

107) Obwohl auch Pa. so schreibt, nehme ich an, dass, wie bald darauf auch hier עלי טריק אלק׳ zu lesen sei.

108) Zu beachten ist die Form ואנתי mit י in Pa, die Wahrmd., l. c., als vulgär bezeichnet. In Be findet sich statt des Fem. d. Masc: תקול; das ו in תקולון in Pa ist sicher nur Schrbfhlr. statt תקולין; vgl. ZDMG. XVIII, p. 339.

109) Im Anschluss an Anm. 62 sei hier auf derartige Verbindung arb. mit hebr. Worten hingewiesen. Pa schreibt statt hebr. הָ: ‌ا; beachte in beiden Mss. die Form תלומי!

110) Das Nun in נלחום ist maurischer Sprachgebrauch; Vgl. ZDMG. XVIII, p. 339, XXIV. p. 235. Die gleiche Erscheinung verz. Herzog, l. c., Anm. 171; Weill, l. c., Einl.. p. 10, Frankfrtr., l. c., Anm. 76; ausführl. bei Wiener, l. c., Anm. 176

111) Vgl. Anm. 86 und beachte kurz darauf תעדת.

112) אנמא des Ms. gibt keinen guten Sinn; es ist wohl אמא zu lesen, wie Pa (allerdings undeutl.) schreibt, und worauf auch das folgende פ hindeutet.

113) ראגע wörtl.: „zurückgeht" etwa wie unser „kommt vor."

114) Talm. babl., Kethubot.

115) Talm. babl., Nedarim, Abschn. XI, 4. M.

116) Cfr. Anm. 42; hier bedeutet נץ̈ etwa „Wortlaut" (לשון), cfr. auch S. Bamberger, l. c., p. 28.

117) IV. c. 6, v. (13), 17.

118) Maim. wählt hier כון, während er sonst in ähnlichem Sinne אמר מעני (hebr. ענין) anwendet; Abbâs ahmt כון mit היות nach, andre Ausgaben schr. ענין (vgl. Bh.).

119) Mischnah Temurah, Abschn. II.

120) In dem Lexic. bloss in 8. Form. (V) in dies. Bedtg.

121) Mischnah, Abschn. I, M. 1.

122) Mischnah Temurah, Abschn. III.

123) Man hätte arab. לם mit apoc. erwartet (Freund, l. c., p. 87, u. Anm. 60).

124) Vgl. Abschn. I., M. 2 und Num., c. 6, vv. 9—12.

125) ללליל לה אן יפר (לאליל Be) ist mir nicht ganz klar. Abbâs: הרי זה מיפר, Bh: יש לו להפר. Wenn לליל Zeitbestimmung (der Erlaubnis) wäre, hätten beide Uebersetzungen dieses Wort weggelassen und לה wäre, wie bald im folgenden Text, in der Bedeutung „es steht ihm zu" יש לו oder (wie Bh später) יכול aufgefasst. Könnte für לליל nicht חליל(ל) לה eingesetzt werden? Dann wäre die hebr. Uebers. vollständig und wörtlich.

126) שעריה. Dazu bemerkt Dozy (Dictionnaire détaillé des Noms des Vêtements chez les Arabes, Amsterdam 1845): Cette explication est erronée. Le mot 'ש désigne un voile court, fait de crin comme l'indique déjà son étymologie... An unserer Stelle passt jedoch „voile“ Gesichtsschleier noch weniger als vitta, „Kopfbinde“, denn es handelt sich nicht so sehr um die Verhüllung d. Antlitzes, als um die des kahl geschorenen Hauptes. פאה נכרית ist hier einfach Perücke. יעני שעריה ist späterer Zusatz, es fehlt in den hebr. Uebers.

127) Maim. hebt ausdrücklich hervor, dass gegen den Gebrauch (vgl Anm. 47, 103) jeder äussere oder innere Zusammenhang dieser Bestimmung mit dem Gesetzesworte fehlt.

128) לכץ. Fromer, M. C. zum T. Midoth, Breslau 1898, Anm. 67: „es wurde ihm eine Methode klar, es fiel ihm ein Verfahren ein“; „den Sachverhalt wohl erkundet haben und deutlich darlegen“ (Wahrmund, Hdwb. etc.) entsprechen etwa dem Sinn dieser Stelle.

129) Statt ענדהם d. Ms. müsste ענדה stehen, da es sich auf אלולד bezieht; Pa lässt es besser weg.

130) אמא dürfte hier mit dem folg. או—או korrespondieren. Es könnte aber auch zur Einführung der folgenden Fälle dienen; in diesem Sinne übersetzt es Abbâs mit כגון. = z. B., was dem späteren באן, „für den Fall dass, indem“ gemäss ist.

131) אלזמתאה beachte d. א.

Vita.

Am 14. Februar 1881 wurde ich, Friedrich Weiss, zu Eidlitz in Böhmen als Sohn des Rabbiners Israel Weiss und seiner Ehefrau Henriette geb. Hirsch, geboren. Ich besuchte bis zum Herbst d. J. 1892 die Volksschule meiner Heimatstadt, von 1892 bis 1900 das Communal-Ober-Gymnasium zu Komotau in Böhmen, und wurde im Herbst d. J. auf Grund eines Abgangszeugnisses der Reife an der Philos. Facultät der Universität Breslau inscribiert. Daselbst hörte ich die Vorlesungen der Herren Professoren und Dozenten: Baumgartner, Brockelmann, Cornill, Ebbinghaus, Fränkel, Freudenthal, Kükenthal, Löhr, Muther, Stern und Wolf. Im S. S. 1904 ging ich an die Universität Heidelberg, wo ich die Vorlesungen der Herren Professoren Becker, Bezold, v. Domaszewski, Marcks und Thode besuchte. Vom Jahre 1900 ab war ich als Hörer am jüd.-theol. Seminar zu Breslau inscribiert. Ich hörte daselbst bei den Herren Prof. Lewy, Dr. Brann und Dr. Horowitz. Allen meinen Lehrern bringe ich auch an dieser Stelle meinen Dank zum Ausdruck.

מסכת נזיר

מע שרח

הרב רבינו משה בן ר׳ מימון זצ״ל.

מסכת נזיר

(פרק א׳ ב׳ ג׳ וד׳)

עם פירוש

הרב רבינו משה בן ר׳ מימון זצ״ל.

יוצא לאור ראשונה בלשון ערבי עם תרגום עברי מוגה ע״פ כ״י ברלין ופאריז
ועם מבוא והערות בלשון אשכנזי

מאתי

מרדכי ווייסס בן מהר״ר ישראל נ״י
בעיר קאמאטויא (ביהם)

ברלין.

בדפוס של צבי הירש ב״ר יצחק איטצקאווסקי

תרס״ו.

מסכת נזירות[1])

פרק ראשון

א. כל כנויי נזירות כנזירות האומר[a] אוהא[b] הרי זה נזיר או אהא נוֶה[c] נזיר נזיק נזיח פזיח הרי זה נזיר הריני[d] כזה הריני מסלסל הריני מכלכל הרי עלי לשלח פרע הרי זה נזיר הרי עלי צפרים[e] ר׳ מאיר אומר נזיר וחכמים אומרים אינו נזיר:

הדׄי אלדׄי קאל אהא או[f] אהא נוה ליס הי[2])[g] כנויי נזירות ואנמׄי[h] הי אקסאם אלנזירות והי אלתי תתסמי ידות יעני אלאקואל[3])[i] אלדׄי[4])[j] תדל עלי מעני אלנזירות פיךׄ[5])[k] חקדיר[6]) אלמשנה הכדׄא כל[l] כנויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות ואלו הן ידות האומ׳ אהא אלדׄי שרחה[7]) אכון ואלגרץׄ אנה קאל אכון נזיר יי[l] ובשרט אן יגׄ׳ נזיר עובר לפניו ענד הדׄה אלקולה[8])[m] ויקול איצׄא הו אן הדׄי[n] אלמעני[f] אלגרץׄ ואנמׄי[9]) אסמענא אנא[o] לא נחתאג[10]) פי אלנזירות פיו ולבו שוין כל אחׄ וכאן[11]) בלבו ועלי אן[12]) פיו

זה שאמר אהא או אהא נוה אינו כנויי נזירות אמנם הם חלקי הנזירות והם הנקראים ידות רוצה לומר חלקי הדברים שמורים[a] על ענין הנזירות לפיכך יהיה[b] פירוש[c] ואת[d] המשנה כך כנויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות ואלו הן ידות האומר אהא פירוש אהיה והכוונה שהוא אומר אהיה נזיר ובתנאי שיהיה נזיר עובר עליו[e] באותה שעה ושהוא[f] יאמר ג״כ שלוה הדבר נתכוין ואמנם משמיענו[g] שאין אנו צריכין בנזירות עד[h] שיהא פיו ולבו שוין אלא אחר שהוא בלבו אע״פ שאין פיו מורה על זאת

a) Pa האומר אומ׳. b) Pa sowie d. Ausg. אהא. c) Pa נאה und fügt הרי זה hinzu. d) Pa, u. Lowe stets הרי אני. e) Pa צפרין. f) fehlt in Pa. g) Pa הו cf. Anm.; Pa מן כנויי. h) Pa schreibt stets אנמא vgl. Einlt. S. 7. i) Pa richtiger אקסאם אלאקואל vgl. hebr. Uebs. j) Pa besser אלתי. k) Pa פיכון. l) fehlt b. Abbâs. m) Pa אלקצה. n) Pa stets הדׄא. o) Pa אנّא.

a) Bh schr. hier und fast immer statt des Partic. e. Relativsatz mit verb. fin. u. אשר cf. Einlt. b) Bh wörtl. ויהיה ohne לפיכך. c) Bh שעור vgl. Anm. 6. d) fehlt in Bh nach d. Ar.; schr. כל des ar. T. e) Bh wie d. Ar. לפניו. f) Bh wörtl. בעת זה הדבור. g) Ven. 1606 richtiger השמענו. h) fehlt in Bh. Bh. l. שלא נצטרך שיהיו ש׳ . . . .

ב. הריני נזיר מן החרצנים מן[n] הזוגים[25]) מן התגלחת[25a]) מן הטומאה[25b]) הרי זה נזיר וכל דקדוקי נזירות[o] עליו הריני[o1] כשמשון[25c]) כבן[p] מנוח[25d]) כבעל דלילה[25e]) כמי שעקר[25f])[p1] דלתות עזה כמי שנקרו פלשתים את עיניו[25e]) הרי זה נזיר שמשון: מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון[q] נזיר עולם הכביד[r] שערו מיקל[s] בתער ומביא שלש בהמות ואם נטמא מביא קרבן טומאה[25g]) נזיר[s1] שמשון הכביד[r] שערו אינו[s1] מיקל[s2] ואם נטמא אינו מביא קרבן טומאה[s1]:

אלדי[t] קאל הריני נזיר מן החרצנים פקד[26])[t1] לזמתה אחכאם אלנזירות כלהא וכדאלך אן[t2] קאל מן הזוגין או מן התגלחת ומעני קו'[27]) נזיר שמשון אנה פי כ̇ל נזירות שמשון אלדי[u] ליס כאן ימתנע פיהא מן טומאה והדי[u] אלאמר נקל[28]) והו קו' גמארא[u1] גמירי ליה[u2] ואלדי אבאח[29]) לה דאלך[v] אנה[30]) לא נדר בנזיר ואנמי[t] אלמלאך קאל לאמה כי[w] נזיר[w1] ה' יהיה הנער[31]) יעני[x] מעתזל[32]) ותקדיר הדה אלמשנה האומר הריני[33]) נזיר עולם[x1] הרי זה נזיר עולם*) ומה בין נזיר עולם לנזיר שמשון נזיר עולם הכביד שערו מיקל[x2] בתער יעני אנה יג'וז לה אלחלאק באלמוס[34])[y] לכן[z] מן י"ב שהרא ואלי י"ב שהרא ואסתדלו[35])[z1]

כשאמר הריני נזיר מן החרצנים בלבד הרי הוא חייב בכל דיני הנזירות וכמו כן אם אמר מן הזוגין או מן התגלחת ופירוש[k] אמרו נזיר שמשון שהוא[l] כמו שמשון*) אשר לא היה נמנע מן הטומאה[m] ודבר זה מפי הקבלה והוא מה שאמרו גמרא גמירי לה ואשר התיר לו זה שהוא לא נדר בנזיר אבל המלאך אמר לאמו כי נזיר אלהים יהיה הנער ענינו פרוש ושיעור זאת המשנה האומר הריני נזיר עולם[n] הכביד שערו מיקל בתער רוצה לומר שמותר לו לגלח בתער אמנם מי"ב חדש לי"ב חדש והביא ראיה על זה מאבשלום שהוא[o] היה נזיר עולם וזה ידוע ומפורסם אצל המקובלים[p] ומצינו שהכתוב אומר בו והיה מקץ ימים לימים

k) Bh: הענין. l) dieser Passus fehlt in Bh. m) den A. nachgeb. Bh. schr.: מוזהר מטומאה. n) Bh fügt zuvor die Frage des ar. Textes ein ומה etc. o) Bh לפי שהוא n. d. A. p) Bh. המעתיקים, unser Text ist vorzuziehen.

n) Pa, Bh und d. AA. lesen hier wie im folgenden ומן. o) Pa נזיר. o[1]) Pa הרי אני; Lowe: עלי והרי אני vergl. d. Anm. bei Lowe. p) Pa liest בן als Apposition. p[1]) Pa שעיקר. q) Pa liest umgekehrt בין נזיר שמשון, ferner. r) מכביד u. mit Lowe.

s) ומיקל. s[1]) Pa: ונזיר, טמאה, ואינו. s[2]) Pa noch בתער. t) Pa cf. N. b), d) auf vorhergd. Seite. t[1]) Pa פקט cf. Anm. t[2]) Pa וכדלך אדא. u) P. schreibt אלתי, was hier weniger passt, da es sich auf שמשון bezieht. u[2]) Pa: לה. u[1]) Pa גמרא. v) aP דלך. w) Pa כ' אלהים. w[1]) fehlt in Pa. x) Pa מענאה. x[2]) Pa מקל. x[1]) der Satz הרי bis עולם ist im Orig. erg., es fehlt in d. h. Ueb. y) באלמוסי in Pa. z) Pa לאכן. z[1]) Pa Elifu—lwik.

* bezeichnet den Schluss der Wortgruppe, auf die sich die Fussnote bezieht.

לם ידל עלי הדי אלגרץ̇ דלאלה כאמלה
לזומה אלנזירות וכדאלך[a] אדי[b] קאל
אהא[c] נוה אלדי שרחה[13]) אכון גמיל
ובשרט[14]) אן ימסך בשערה ענד הדי[d]
אלקול עלי תריק אלאשארה[15]) כאנה
יקול אתגמל בהדי[d] ונזיק ופזיח[e] ונזיח[e]
הי כנויי נזירות ואלאצל[16]) פיהא אן
אלעגם[17]) מן אלמלל[18]) אלמשארכה
לישר׳ כאנו[f] יצחפון לפצה[19]) נזיר עלי
חסב אכ̇תלאפ̇ לגאתהם[g] תם אנתקל
דאלך[a] אלי אלעאמה ופסדת אללגה פי
אלסנתהם חתי כאנו[f] יקולון איץ̇[h] ען
אלנזיר נזיק ונזיח ופזיח והריני כזה יעני
אנה אשאר[i] אלי נזיר[j] ומסלסל תדליך
אלשער[k] ואלולועבה באליד ומכלכל
כתיף̇ אלשער וקאלו[f] פי תכאתף̇ שער
אלעאנה וכתרה מְשתַּכלכל[20]) (sic!)
העטרה פאדי מד̈ ידה לשער ראסה וקאל
והו מאסכא[l] הריני מכלכל הריני מסלסל
לזמתה אלנזירות וצפרין[21]) הי שתי תורים
או שני בני יונה והי לאזמה לקרבן נזיר
שנטמא[22]) פאדי גאז אמאה נזיר טהור
וקאל הו הרי עלי צפרין יקול ר׳ מאיר
אד והו[11]) מקרבן נזיר טמא וקד גאז נזיר
אמאמה פתלזמה אלנזירות ואלחכ׳ יקולון
אן דאלך גיר לאזם ואנמי ילזמה אן
גיב[23]) שתי תורים[m] או שני בני[24]) יונה פקט ויקרבהא נדבה והלי כחכ׳.

הכוונה הוראה גמורה הרי הוא מחוייב
בנזירות[a] וכמו כן כשאמר אהא נ״ה
שפירושו אהיה נאה ובתנאי שיהיה אוחז
בשערו כשהיה אומר זה על דרך הרמז
כאילו אמר אתנאה בזה ונזיק ונזיח[b] הוא
כנויי נזירות והעיקר בהם שהעלגים[c] מן
האומות המשתתפין[d] לישראל היו
משבשין[e] לשון נזיר על צד שנויי לשונם
אח״כ נעתק זה אל ההמון ונפסד הלשון
לפי דבורם עד שהיו אומרים בשביל נזיר
נזיק נזיח[f] ופזיח והריני כזה רוצה לומ׳
שהוא רומז לנזיר ומסלסל מחלק השיער[g]
ומשתעשה בו ביד ומכלכל גידול שיער[g]
ואמרו בגודל שער הערוה ורבויין[h]
משתכלכל העטרה לפיכך כששלח ידו
בשיער[i] ראשו והוא אוחז בו ואמר הריני
מכלכל הריני מסלסל חייב[j] בנזירות וצפרים
הם שתי תורים או שני בני יונה והם מחוייבים
לקרבן נזיר שנטמא וכשיעבור לפניו נזיר
טהור ואמר הוא הרי עלי צפרים ר׳ מאיר
אומר אחר שהם מקרבן נזיר טמא ועבר
לפניו נזיר הרי הוא חייב בנזירות וחכמים
אומרים שאינו מחוייב ואמנם חייב להביא
שתי תורים או שני בני יונה בלבד ויקריב
אותם נדבה והלכה כחכמים.

---

a) Pa immer ohne א. b) Pa stets אלא. c) Pa אהי. d) Pa stets mit א. e) Pa stellt die bei den Worte um. f) Pa mit Elifulwikaj. g) dieses Wort ist in Pa von andrer (?) Hand ergänzt. h) Pa איצא. i) Pa אשארה. j) Pa אלנזיר. k) Pa ואלולע. l) Pa מאסכה. m) Pa תרים.

a) Bh schr. הכוונה שלימה חייב הנזירות nach d. A. b) Bh setzt n. d. Ar. noch פזיח hinzu. c) Bh שהלועזים vgl. d. Anm. 17. d) Bh המשתתפות. f) ed. pr. und Vened. 1529 schr. statt נזיח: נפיח. g) Bh u. a. schreib. שער. h) Bh. n. d. A. ורבויו. e) zur Uebers. Bh. היו מבטים מלת נ׳ לפי התחל(ו?)ת לשונם ist d. N. 135 a. S. 924 in Steinschn. „Die hebr. Uebers." etc. zu beachten. i) Bh וכאשר נטע ידו לשער n. d. A. j) Bh hier und sehr oft הייבתהו הנזירות n. d. A.

להדׄי[a1] שבה[47]) אלסימן[a] וקו׳[b1] מכאן ועד סוף העו׳[b1] תעוׄלו[b] מעני הדׄי[a] אלכלאם אנה קאל[48]) אן הדׄי[a1] אלנזירות האחת אלדׄי נדרתי הי ענדי מן אלעׄצׄם[c] כמן ימשי מכָאן ועד סוף העו׳[b1] ומע הדׄי[a1] לא תלזמה גׄיר ל׳ יום אמׄא[d] אדׄי קאל הריני נזיר אלדׄי לזמתה ל׳ יום תׄם עטף וקאל יום[e] אחד או שעה אחת או קאל אחת ומחצה יעני נזירות ונצף נזירות פילזמה פי דׄאלך[f] כלה אן יד׳[g] נזיר סתין[49]) יומא והו קו[b1] הרי זה נזיר שתים וסיבין לך פי[50]) אלפרק אלתׄאלתׄ כיף אחכאם מן נזיר שתי נזירות ואנמא[a1] ילזמה[h] שתי נזירות לאן אלאולי קד פצלהא פי קו׳ הריני נזיר ונדר מן אלנזירות אלתׄאנה יום או סאעה פלא בד אן יכמלהא אמא[a1] אן קאל הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת פיבקא[51])[i] ואחד ותׄלאתׄין לאן אלאצל אין נזירות לשעות[j] לקו׳[b1] ימי נזירו׳[52]:

שאמר מכאן ועד סוף העולם פירשו[a] ענין זה המאמר שהוא אומר שזאת הנזירות האחת אשר נדרתי היא אצלי גדולה כשיעור מכאן ועד סוף העולם ואם כל[b] זה אינו חייב אלא שלשים יום אבל אם אמר הריני נזיר שנתחייב ל׳ יום אחר כך[c] הוסיף ואמר ויום אחד או שעה אחת או אמר אחת ומחצה ר״ל נזירות וחצי נזירות בכל זה חייב שיהיה נזיר ל׳[d] יום והוא מה שאמר הרי זה נזיר שתים[e] ויתבאר לך בפרק השלישי[f] ביצד דינו מי שנדר שתי נזירות ואמנם חייב שתי נזירות לפי שהראשון כבר[g] פירשו באמרו הריני נזיר ונדר מן הנזירות השניה יום או שעה הרי עליו להשלימו[h] על כל פנים אבל אם אמר הריני נזיר ל׳ יום ושעה אחת הרי הוא נזיר ל״א יום לפי שעיקר אצלינו אין נזירות לשעות למה שנאמר ימי נזרו.

ד. הריני[k] נזיר כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים הרי זה נזיר עולם ומגלח אחת לשלשים יום ר׳ אומר אין זה[l] מגלח אחת לשלשים יום ואיזה הוא שהוא מגלח אחת לשלשים יום האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים:

למי[53])[a1] אן קאל הרי זה נזיר עולם וחכם נזיר עולם אן יחלק משנים עשר

מפני שאמר הרי זה נזיר עולם ודין נזיר עולם שגלח משנים עשר חדש

irrtümlicher Schreibung. a¹) Pa mit א. a) Pa ohne Art. in Pa. b) Pa: mit Elif-wik. b¹) Pa schr. d. W. aus. c) Pa עטׄם, vrgl. Einleitg. p. 6. d) Pa: ואמא. e) Pa: ויום. f) Pa: ohne א. g) Pa יכון. h) P לזמה. i) Pa פיבקי נזיר אחׄד ושלשים יום. j) Pa fügt ודׄלך hinzu. k) Pa הרי אני. l) Fehlt in Bh.

a) Bh יגיעו. b) In Bh fehlt wie im Ar. כל. c) Bh schreibt. ואמר (?) עוד. d) natürlich soll es ס׳ = 60 heissen, wie Bh auch schreibt. e) Bh nicht wörtlich: ואני אבאר. f) Ven. 1529 n. d. A: דיני; Bh: איך דין. g) Bh הובדלו wohl הבדילו z. l.; nach d. Ar. müsste etwa stehen לפי את הראשונה. כבר פרש. h) besser wäre להשלימה (auf נזירות bezogen), Bh. hat wörtlich: הני אי אפשר שלא ישלימהו.

עלי ד̇אלך[a] מן אבשלום לאנה כאן נזיר עולם וכד̇אלך[b] משהור מעלום ענד אלנאקלין[36]) ווגדנא אלנץ[37]) יקול פיה והיה[c] מקץ ימים לַיָּמִים sic! אשר יְגַלֵּחַ כִּי כָבֵד עליו וְגִלְּחוֹ[38]) ולא חצ̇ן אן[39])[d] הד̇י כ̇לאף קו' תע'[40]) תער לא יע' על ראשו[41]) לאן[e] הד̇י אלנץ[42]) ליס הו פי נזיר עולם ואנמי גא[43]) פי מן נדר לזמאן מחדוד והו קו' כל ימי נדר נזרו תער לא יע'[f] על רא' עד מל' הי'[43,1]) וקו' פי נזיר שמשון ואם נטמא אינו מביא קרבן אלד̇י ידל ד̇אלך[44]) אנה לא יגוז לה אן ינתגס לכתחלה ליס אלאמר כד̇אלך בל יגוז לה אן ינתגס[g] לכתחלה מת̇ל שמשון ואנמי למי[h] קאל פי נזיר עולם אם נטמא קאל איצ̇א פי נזיר שמשון אם נטמא.

אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו ולא תחשוב זה[a] הפך מה שאמר תער לא יעבור על ראשו לפי שהפסוק הזה אינו בנזיר עולם ואמנם[a1] בא במי שנדר לזמן קבוע[b] כל ימי נזרו תער לא יעבור על ראשו עד מלאת הימים ומה שאמר בנזיר שמשון אם נטמא אינו מביא קרבן שזה מורה שאינו מותר לו שיטמא לכתחלה אין הענין כן אבל מותר לו להטמא לכתחילה כמו שמשון אבל מפני שאמר בנזיר עולם אם נטמא אמר בנזיר שמשון ג"כ אם נטמא.

ג. סתם נזירות שלשים יום אמר הריני[i] נזיר אחת גדולה הריני נזיר אחת קטנה אפלו[j] מכאן ועד סוף העולם הרי זה נזיר שלשים יום הריני נזיר יום[k] אחד הריני נזיר שעה[k] אחת הריני נזיר[l] אחת ומחצה הרי זה נזיר שתים הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת נזיר שלשים יום ויום אחד[m] שאין נוזרין שעות[n]:

אסנדו[45])[o] הד̇י[h] אלאצל אעני סתם נזירות אנה שלשים יום לקו'[p] תע'[q] קדוש יהיה[46]) וערד יהיה ל' פלא חד' נזירות אקל[13]) מן ל' יומא והד̇י[b] אלאמר[d] אלמנקול אנמי[b] אסנד

סמכו זה העיקר ר"ל סתם נזירות שלשים[c] יום למה שנאמר קדוש יהיה ומנין יהיה שלשים[d] לפיכך לא יהיה נזירות פחות מל' יום וזה ענין מקובל ואמנם[e] סמך לזה על דרך סימן ומה

a) Pa ohne א. b) Pa besser: ודלך. c) Pa ויהי? d) אן im Org. erg. fehlt in Pa. e) לאן bis עד fehlt irrt. in Pa; der Abschr. ist durch wiederholte Verscitierg. beirrt worden. Pa vervollständ. dann das Citat. f) Pa: יעבר wie die folg. Worte vollständig. g) Pa: יטמא. h) Pa m. א. i) Pa hier u. im folg. mit Lowe הרי אני. j) Pa אפי'. k) Pa ושעה ויום. l) Pa hat für אחת: שעה, Bh. שעה אחת vgl. dag. Kom. des Maim. m) in Pa u. a: ל' ואחד יום. n) ed. pr. u. a.: לשעות. o) Pa אסנדוא. p) dieses Wort fehlt in Pa u. Uebers. q) hier u. ff. ausgeschrieben. r) Pa schr. auffallenderweise אמרא מנקול acc! wahrscheinlich infolge

a) Bh זה חולק לאמרו. a1) Bh frei: בא לומר שנדר לזמן ידוע. b) Bh. fügt hier nach d. A. und dem Sinn gem. ein: ואמרו, genauer wäre וזהוא אמרו oder etwa לפי שהוא. c) Bh sezt n. d. A. שהוא vor. d) Bh wörtl. ולא תהיה. e) Bh סמכו ברמות ס', entsprechend dem ar. שבה, cf. auch An.

לאלאבד[55]) [h] ואנמי [i] קצדת טול אלמדה פלא תלומה ג'יר שלשים יום ואן קאל סתם נזרתי [j] ולם אקצד אנהא נזירות להא חד ולא קצדת איצ̇א אלתאביד פיכון נזיר כל ימיו ומגלח כל שנים עשר חדש.

לעולם אבל נתכוונתי לזמן מרובה[n] אינו חייב אלא ל' יום ואם אמר סתם נזרתי ולא נתכוונתי שיהיה[n1] נזירות שיש לה גבול[o] וגם כן לא נתכוונתי שיהיה[n1] לעולם הרי זה נזיר כל ימיו ומגלח כל שנים עשר חדש.

ו. הריני[j1] נזיר מכאן ועד מקום פל' אומדין כמה ימים מכאן ועד מקום פל' פחות[k] משלשים יום נזיר[l] שלשים יום * ואם לאו נזיר כמנין[m] הימים:

ובשרט[56]) [n] אן יד̇י עארפא בד̇אלך אלטריק אמי[o] אן כאן ג̇יר עארף בהא פנקול אן מא אג̇רץ̇ ג̇יר אחת גדולה ויכון נזיר שלשים יום פקט ולו כאן בעד אלמוצ̇ע סיר עאמא ונקול פי ד̇אלך[p] כאלד̇י קלנא פי אלד̇י יקול מכאן ועד סוף העולם[57]).

ובתנאי שיהיה[p] מוחזק בהלכת זה הדרך אבל אם לא החזיק בה הרי אנו אומרים שהוא לא כוון אלא אחת גדולה ויהיה נזיר ל' יום בלבד ואפי' היה המקום רחוק מהלך שנה ונאמר בזה כמו שאמרנו במי שאומר מכאן ועד סוף העולם.

ז. הריני נזיר כמנין ימות השנה[q] מונה נזירות כמנין ימות השנה[q] אמ' ר' יהודה מעשה היה וכיון שהשלים מת:

ר'[58]) [r] יכ̇אלף עלי הד̇י[i] אלסתם ויקול אן מן קאל הריני נזיר כמנין ימות השנה הרי זה נזיר עולם חתי יקול נזירות עלי כמנין ימות החמה או כמנין ימות הלבנה וחיניד̇ מונה נזירות כמי[i] חדד וכ̇אלף ר' יהודה עליה וגאב מעשה אן מן קאל הריני נזיר כמנין ימות השנה

רבי חולק על זה הסתם ואומר[q] אם אמר הריני נזיר כמנין ימות החמה[r] ה"ז נזיר עולם עד שיאמר נזירות עלי כמנין ימות החמה או מנין[s] ימות הלבנה ואז מונה נזירות כמי שקבע[t] ור' יהודה חולק עליו והביא מעשה שכל האומר הריני נזיר כמנין ימות החמה[r] אינו נזיר עולם

h) Pa ohne א d. Art. i) Pa mit א. j) Pa hat נזירות, das bei Be zu נזרתי verbessert ist. j1) Pa הרי אני. k) einige Ausgaben אם פי', Pa פחות שלשים. l) In Pa fehlt dieser Passus von יום bis נזיר irrtüml. m) Pa למנין. n) Pa אן יכון קד̇ אכד̇ פי אלסיר פי ד̇לך אלטריק. o) Pa (wie im Hbr.) אמא אן כאן לא החזיק בה. p) Pa ohne א. q) Bh החמה wie einige Ausgaben. r) Pa רבי יהודה vrgl. d. Anm.

n) Bh. זמן ארוך. n1) z. l. שתהיה. o) Bh מוגבל. p) Bh schreibt nach Pa (vrgl. arab. Text.) שיהיה כבר התחיל בהליכה בדרך ההוא. q) Bh und d. A.: ויאמר שמי ...שאמ'. r) Ed. pr. und a. wie im ar. Text השנה. s) Bh besser כמנין. t) Bh שנדר.

חדש לשנים עשר חדש כמי ביינת[m] לך[54]) אסתדרך וקאל ומגלח אחת לשלשים יום לאן שער ראסה ואלתראב ואלרמל אגזא[n] מפתרקה פכאנה נדר[o] בכֿלא וכֿלא אלף נזירות אלדי[p] לא יפי עמרה בהא לכנהא מנפצלה פלדֿאלך יגוז[q] לה אן יחלק כל לי יומא ויביא לי קרבנות וקאל ר'[r] ליס אלאמר כדֿאלך בל הוא[s] נזיר עולם ואינו מגלח אלא לשנים עשר חדש ואד[t11]) וקאל הריני נזיר אתצלת[u] אלנזירות וקולה כעפר הארץ אנמי[v] אגזא אלתביד ואלדואם עלי[v] עדד חצאה אלתראב ואנמי[v] נקול אנה נדר נזירות מפתרקה אדי[v] קאל הרי עלי נזירות כשער ראשי חיניד נקול אן מעני הדי[v] אלקול כמי[v] שער ראסי אגזא מפרקה[a] כדֿאלך[b] תכֿ' הדה אלנזירות מפתרקה ואין הל' כר'.

לשנים עשר חדש כמו שביארתי לך חור[i] ואמר ומגלח אחת ללי יום לפי ששער ראשו והחול חלקים נפרדים והנה הוא כאילו נדר בכך וכך אלף נזירות אשר לא ישלים זמנו[j] בהם אבל הם נחלקים לפיכך הוא חייב שגילת כל לי יום ויביא קרבנות ורבי אומר אין הדבר כן אבל הוא נזיר עולם ואינו מגלח אלא לשנים עשר חדש ואחר שאמר הריני נזיר נתחבר[k] הנזירות ומה שאמר כעפר הארץ אמנם[l] כוון להתמדה ולהיות עולמי לפי ענין חלקי העפר ואמנם אמר[m] שהוא נדר נזירות מוחלקת כשאמר הרי עלי נזירות כשער ראשי או נאמ' שפירוש זה הדבר כמו ששער ראשי חלקים נפרדים כמו כן תהיה זאת הנזירות מוחלקת ואין הלכה כר'.

ה. הריני[c] נזיר מלא[d] הבית או מלא הקופה בודקין אותו אם אמר אחת גדולה נזרתי נזיר[e] שלשים יום ואם אמ' סתם נזרתי רואין את הקופה כאלו היא מלאה חרדל ונזיר[f] כל ימיו:

קד תקדם לך אן סתם נזירות[g] שלשים יום ולו קצד אלתטויל פמתי מא קאל אני מא קצדת אן אכון נזיר

כבר נקדם לך שסתם נזירות שלשים יום אפי' כוון לזמן מרובה לפיכך כל זמן שאמר אני לא נתכוונתי שאהיה נזיר

---

m) Pa כמא בינת. s) vrgl. Einltg. S. 4, Nr. 4. o) נדר ist hier das arab. Wort, wie aus Pa נדֿר ersichtlich ist; cf. Wellhausen, l. c., p. 143. p) Pa besser אלתי. q) Pa: פלדֿלך לאזם; Be ist vorzuziehen. r) ר' fehlt in Pa. s) Pa ar. הו. t) אדֿ. u) Pa ואתצלת. v) Pa mit א. a) Pa מפתרקה, so soll es wohl auch bei unserm Cod. heissen. b) Pa כדֿא. c) Pa הרי אני. d) Pa, Lowe מלוא. e) Pa נוזר. f) Pa ונוזר. g) Pa setzt ל' יום erst nach אלתטויל, fasst also den Satz ולו als Zwischensatz auf; nach קצד hat Pa noch פיה.

i) Bh למדך בזה. j) ar. עמר, in Bh בכל ימיו sein ganzes Leben. k) Bh. ידבק, für תדבק. l) Bh schr. כיון הנצחות (?) התמודה eine Nachahmung d. Arab. על ענין. m) Bh besser נאמר.

אינו נזיר אמ׳ ר׳ יהודה אף כשאמרו בית שמאי לא אמרו אלא באומר הרי פרה זו[o] קרבן אם עומדת היא:

בּיין[p] אלתלמוד[62]) אן הדי[p1] אלקול הו אן תק׳ פרה רבוצה לפניו ותמתנע מן אלקיאם וכדֿאלך[q] באב מגלוק תצעב[r] אנפתאחה פקאל[s] הדי[p1] אלאנסאן אלדי ירום פתח הדי[p1] אלבאב או אקאמה הדי[s1] אלפרה קאלת הדֿה[s2] אלפרה נזירה אני אם עומדת[s3] עלי[t] טריק אלמגאז[63]) כמי[p1] יקול אלנאס פי סמאננא הדי[p1] ען כתֿיר מן אלגמאראת אדֿי[p1] צעב עליה שגל פיהא[u] חלף[64]) הדי[p1] אלשי אנה לא ינפעל וכדֿאלך[q] בלא שך כאן איצֿא פי זמאנהם הדֿה אלאקאויל כתֿירה אלדור בין אלנאס תֿם יקול הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה וכדֿאלך[q] הריני נזיר מדלת זה אם אינו נפתח תֿם עמדה הפרה מן[v] תלקא נפסהא או אנפתח אלבאב יקולון בית שמאי אדֿ[11]) ולם יקימהא בידה ולא פתח אלבאב בנפסה ילזמה[w] אלקול אלדי קאל הריני נזיר מבשרה או מדלת זו לאנה מא קצד בהדי[p1] אלימין[65]) אלא אן יקימהא בידה פלדֿאלך[q] תלזמה אלנזירות עלי מדֿהבהם אלדין יקולון אן מן קאל הריני נזיר מן הגרוגרות לזמהא אלנזירות וכדֿאלך[q] איצֿא הדי[p1] אלדי קאל הריני נזיר מבשרה

באר הש״ם שוה הדבר הוא כגון[h] שהיתה פרה רבוצה לפניו ונמנעה מלעמוד[i] וכמו כן דלת סגור קשה לפתחו ואמר זה האיש שמשתדל לפתוח זה הדלת או להקים ואת הפרה אמרה ואת הפרה נזירה אני[j] על דרך העברה כמו שאומרים בני אדם בזמנינו זה בשביל[k] הרבה מן הגולמים כשקשה עליו המלאכה בהם נשבע זה הדבר שהוא לא יתפעל וכמו כן בלא ספק היה ג״כ בזמנם אלו הדברים משתמשים הרבה בין בני אדם אחרי כן יאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה וכמו כן הריני נזיר מדלת זה אם אינו נפתח ואח״כ עמדה הפרה מעצמה או שנפתח[l] הדלת ב״ש אומרים אחר שלא העמידה[m] בידיו ולא פתח הדלת בעצמו[n] חל עליו הדיבור* שאמר הריני נזיר מבשרה או מדלת זה לפי שהוא לא כוון בזה הנדר[o] אלא שיעמידה בידיו לפיכך חל עליו הנזירות לפי סברתם שאומרים שכל האומר הריני נזיר מן הגרוגרות חיב נזירות וכמו כן זה שאמר הריני נזיר מבשרה או מן הדלת והשיבום[p] ב״ה לפי דבריהם ואמרו להם אמנם לדעתינו ואפ׳ אמר בפירוש הריני נזיר

---

o) Pa: הזו Sur. und and. קרבן עלי. p) Pa בּין. p¹) P mit א. q) Pa ohne א. r) Pa יצעב. s) Pa וקאל. s¹) Pa richtig הדֿה. s²) fehlt in Pa. s³) Pa setzt noch אני hinzu; in der Uebers. d. Abbâs fehlen diese Worte, Bh, ed. pr. fügen sie hinzu. t) Pa עלי. u) Pa: פיה v) Pa Schreibfehler מא תלקא? w) Pa: לזומה.

h) fehlt bei Bh. n. d. A. i) n. d. Ar.; Bh: ואינה רוצה לעמוד. j) vrgl. ar. T. u. Fussnote s³. k) In Bh. מרוב ענינים אשר יקשה עליהם ההתעסקות (?) בו; statt des עליו bei Abbâs wäre עליהם (בני אדם!) zu schr. l) Bh besser ohne ש. m) Bh העמיד הפרה. n) Bh schreibt hier und öfter wörtl.: חייבהו המאמר. o) Bh בזאת השבועה. p) Bh אשר אמר ענו להם.

אינו נזיר עולם והו קו' כיון[s] שהשלים דליל אנה נזיר שנה והלכה כר' יהודה.

והוא מה שאמר כיון שהשלים ראייה שהיה[u] נזיר לזמן והלכה כרבי יהודה.

פרק שני

א. הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבלה[a] בית שמאי אומ' נזיר בית[b] הלל אומ' אינו נזיר אמר ר' יהודה אף כשאמרו בית שמאי[c] לא אמרו אלא באומר הרי הן עלי קרבן[d]:

בית שמאי יקולון אין אדם מוציא דברו[59]) לבטלה ומנ̇[60]) קאל הריני נזיר[d1] לזמתה אלנזירות וקו' בעד ד̇אלך[e] מן הגרוגרות ומן הדבלה הרוב ען לזום אלנזירות לאנה אסתדרך ד̇אלך[e] ומד̇הב[f] בית שמאי[g] אין שאילה[g1] בנזירות ולא ימכנה אלאסתרגאע ובית הלל יקולון אד̇[11]) ולא נדר כדרך הנודרין[h] לא תלזמה[h] נזירות לכנה אסור בגרוגרות ובדבילה ומעני קול ר' יהודי' ען בית שמאי הרי הן[d1] עלי קרבן לאנה אד̇ וד̇כר אלנזירות ואלקרבן אלד̇י הו מן שרוט אלנזיר כמלת ואד̇י[i] כאן כלאם ר' יהודה ען בית שמאי וכלאם בית שמאי מדפוע פלא נבאלי קאלו כיף מא קאלו[j].

ב"ש אומרים אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכל[a] ומן שאמר הריני חייב בנזירות ומה שאמר אחר כך מן הגרוגרות ומן הדבילה מחוייב[61])[b] הנזירות לפי שהוא חוזר מזה ודעת בית שמאי אין שאלה בנזירות ואי אפשר לו החזרה ובית הלל אומרים אחר[c] שלא נדר כדרך הנודרין אינו חייב בנזירות אבל אסור בגרוגרות ובדבילה ופי' מה שאמר ר' יהודה[d] לדעת ב"ש הרי עלי קרבן[e] לפי שהוא אחר שוכר *הנזירות והקרבן שהוא מתנאי הנזיר דין[f] ומאמר[g] דברי ר' יהודה לדעת בית שמאי ומאמר ב"ש דחוי אין חוששין ויאמרו מה שיאמרו.

ב. אמר אמרה פרה זו הריני[k] נזירה אם עומדת אני אמר[l] הדלת הזה הריני[k] נזיר אם נפתח[m] אני בית שמאי אומ' נזיר בית[n] הלל אומ'

---

s) Pa ergänzt das Citat durch מת. a) Pa und a. הדבילה. b) Pa, Bh und a: ובית. c) Ed. pr. fügt deutlicher נזיר hinzu. d) Pa und Surhs. כקרבן. d¹) fehlt in d. Übers. e) Pa ohne א. f) Pa ohne ו. g) Pa schr. noch הו. g¹) Pa ohne י. h) Pa ילזמה, הנודרים. i) Pa mit א. j) Pa קאלה כיף. k) Pa u. Lowe: הרי אני. l) Pa, Lowe: אמרה הדלת הזו. m) Pa, Lowe: אפתח. n) Pa und andre A. ובית.

u) Bh hat irrtümlich zweimal שהוא. a) Bh ומעת nach d. Ar. b) Bh בריחה מחייב vrgl. d. Anm. c) fehlt in Bh. d) Bh n. d. A. מבית ש'. e) Bh besser כאשר זכר. f) Bh נשלם; man erwartet dem arab. כמלת entsprechend das Fem. da es sich auf הנזירות bezieht. g) n. d. Ar. müsste dem אדי zufolge etwa ולפי שהוא oder ähnliche causale Conjunct. vorgesetzt werden, Bh verlässt den Wortlaut des Textes teilweise.

ואסתדל באלמעשה עלי דאלך[w] פיכון אלתקריר ואם היה שכור אין זה נזיר ומעשה באשה כו'[x] וכלאמנא אנמא הו פי שכור לם יסתגרק באלסכר[y] ולא וצל[71]) לשכרותו של לוט אלדי גמיע אפעאלה ואקואלה עאמלה ויעאקב עלי כל פעל יפעל ממא יסתחק עליה אלעקאב כ̇תל אלאצחא אמי אן[z] הגיע לשכרותו של לוט פאפעאלה[a] כלהא ואקאוילה[b] סאקטה ולא חק עליה ולא שי ילזמה פי פעל מן אלאפעאל.

[x1] היה המעשה ויהיה שיעור המשנה דאם שכור אינו נזיר ומעשה באשה וכו' ומה שאנו אומרים שהוא[y] בשכור שלא נשתקע בשכרות ולא הגיע לשכרותו של לוט שכל מעשיו ודבריו קיימין ונענש על כל מה שהוא עושה ממה שראוי לו מן הענוש כמו הבריאים אבל מי שהגיע לשכרותו של לוט הרי כל מעשיו ודבריו בטלין ואין דין עליו ולא דבר שיחייב אותו בשום מעשה מן המעשים.

ד. הריני[c] נזיר על מנת שאהא שותה יין[d] ומטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן יודע אני שיש נזירים אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין הרי זה אסור[e] ר' שמעון מתיר יודע אני שהנזיר אסור ביין אבל סבור הייתי שהחכמים מתירין לי מפני שאיני יכול להיות אלא ביין או מפני שאני קובר את המתים הרי זה מותר ר'[f] שמעון אוסר:

אלפצל אלאול לא מ̇כתלף עליה לאן אלאצל ענדנא כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאי[g] בטל ואלפצל אלת̇אני עלה אכ̇תלאף ר' שמעון[g1] וחכ' פיה אן אלחכמ' אלדין יקולון אן מן קאל הריני נזיר מן היין פקט או מן התגלחת פקט או מן הטומאה פקט לזמתה אלנזירות[72]) יקולון הנא אנה לזמתה אלנזירות ועלא[h] אנה צ̇ן[39]) אן אחד הדה אלת̇לת̇ה אלאשיא[i] חלאל ור' שמעון אלדי יקול לא תלזמה אלנזירות עד שיזיר[j] מכולן[k] יקול לא תלזמה נזירות[l] אל[11]) וצ̇ן פי

הכבא הראשונה אין חולק עליה לפי שהעיקר אצלנו כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל והכבא השניה טעם מחלוקת ר' שמעון וחכמים בה שחכמים אומרים שכל האומר[z] הריני נזיר מן היין בלבד או מן התגלחת בלבד או מן הטומאה בלבד שחל עליו הנזירות יאמר[z1] בכאן שחל עליו הנזירות ואפילו שהוא סבר שאחד משלשה דברים הללו מותר ור' שמעון שאמר אינו חייב בנזירות עד שיזיר[a] מכולן אומר אינו חייב בנזירותו אחר[b] שהיה סבור באחד מאלו הדברים

w) Pa דלך. x) וכו'. y) פי אלס'.. z) Pa אמא מן. a) Pa פאפעלה ist Schreibfehler. b) fehlt in Pa. c) Pa הרי אני. d) ביין in Pa u. a. e) Jer. ביין, Lowe בכולם. f) Pa u. a. ור'. g) Pa תנאו. g1) im ar. Ms. stand ישמעאל, das in ש' verbessert ist, allerdings so undeutlich, dass man wieder ישמעאל lesen könnte, sicher irrtümlich. h) Pa ועלי. i) Pa אלתלאת אשיא. j) Pa שיזור. k) Pa מכלן. l) Pa אלנ'...

x1) Bh, ed. pr. u. a. ואם. y) dem Ar. n. etwa statt שהוא: אולם הוא. z) Bh wörtl., doch weniger gut, שמי שאמר. z1) z. l. יאמרו. a) Bh שידור. b) Bh אם חשב.

או מן הדלת וגאובהם בית הלל עלי מ֗והבהם וקאלו[y] להם אמי[z] ענדנא פלו קאל בביאן הריני נזיר מבשרה אינה נזיר אלא עלי מ֗והבכם[a] לאי שי תלזמונה אלנזירות והו לם יקול[66])[b] הריני נזיר מבשרה אלא בשרט אן לא[c] תקף וקד וקפת והל כאן גרצ֗ה אלא וקופהא ואנפתאח אלבאב כיף כאן ד֗אלך[d] וקאל ר׳ יהוד׳ אן בית שמאי לא ילזמון אלנזירות חתי יקול איצ֗א והרי בשרה קרבן אם לא עמדה וכד֗אלך[e] ת֗מן אלדלת יד׳ קרבן לאלעלה[f] אלד֗י[4])[g] ד֗כרנא.

מבשרה אינו נזיר אלא לפי דבריכם לאיזה דבר אתם מחייבים אותו בנזירות והרי[q] לא אמר הריני נזיר מבשרה אלא על מנת[r] שלא תעמוד וכבר עמדה וכי כלום היתה כוונתו אלא עמידתה ופתיחת הדלת באיזה צד שיהיה ור׳ יהודה אומר שבית שמאי אינן מחייבין הנזירות עד שיאמר גם כן והרי בשרה קרבן אם לא עמדה וכמו כן[s] דמי הדלת יהיו קרבן מן הטעם* שזכרנו.

ג. מזגו לו את הכוס ואמר הריני[h] נזיר ממנו[i] הרי זה נזיר מעשה באשה אחת שהיתה שכורת[j] ומזגו לה את הכוס אמרה[k] הריני[h] נזירה ממנו[i] אמ׳ חכ׳ לא נתכוונה זו אלא[l] כלומ׳[n] הרי הוא עלי קרבן[o]:

הד֗י[z] אלמעשה לם יגאב[67])[p] עלי אלכלאם אלמתקדם אנה[68]) מנאקץ֗ לה ואנמי[69]) אלחכם אלמתקדם הו פי רגל צחיח אמי אלמהמום אלמסקום[q] פלא לאנה לם[r] יקצד אלא אן לא ישרב הד֗י[z] אלד֗י אערץ֗ עליה ליזיל המה והו אלקיאם פי אלסכראן אד֗י[z] קאל הריני נזיר ממנו לא תלזמה נזירות[s] לאן גרצ֗ה אן לא יענף[70]) עליה בכת֗רה אלשראב

זה המעשה לא הביאו על מה[t] שקדם לפי שהוא סותר אותו ואמנם הדין במה שקדם[u] הוא באדם בריא[u] אבל במי שנאנח ודואג* לא לפי שהוא לא כוון אלא שלא ישתה זה שאנו נזקקין עליו[v] כדי שתסיר אנחתו וזהו[w] ההקש בשכור כשאמר הרי נזיר ממנו שאינו חל עליו נזירות לפי שכוונתו שלא יכביד[x] עליו מרוב היין והביא ראיה על זה מזה

---

y) Pa: וקאלוא. z) Pa m. א. a) Pa unrichtig מ֗והבהם. b) Pa richtiger יקל, cf. Einl. S. 8, Nr. 14. c) Pa אלא. d) Pa o. א. e) Pa וכדלך. f) Pa ללעלה. g) Pa אלתי. h) Pa, Lowe: הרי אני. i) Pa הימנו. j) Pa und a. שכורה. k) Pa u. a. ואמרה. l) fehlt irrtümlich in Pa. n) Pa und Srhs. besser לומר. o) Pa בקרבן. p) Pa יגבה. q) Pa schreibt das Wort nicht, vrgl. Bh. r) Pa לא. s) Pa אלנזירות.

q) Bh והוא לא יאמר. r) Bh. n. d. A. besser בתנאי; vrgl. S. Bamberger, l. c. S. 26 u. s) Bh וכן כסף הדלת לקרבן לסבה. t) Bh הקודם. u) Bh statt אבל etc. אולם באיש מר נפש in enger Anlehnung an Pa. v) Bh אשר נשתדל לשתותו, das folgende bis וזהו fehlt. w) Bh הוא. x) Bh והורה במעשה; יכופוהו ברבוי השתייה n. d. A.

חצי קרבנות נזיר עלי פלים ילזמה גיר נצף אלקרבנות אללאזמה לאלנזיר[55]) [e] יקרבהא ען אי נזיר שא ויכמל אלנזיר[f] אלנצף אלאכר והם איץ[g] מגמעון[73]) [h] אנה אדא[h1] קאל קרבנות חצי נזיר עלי תלזמה אלקרבנות כלהא לאן ליס ענדנא נצף נזירות ואנמי אכתלפא[74]) פי הדי[i] אללפץ ר׳ מאיר יקול מנד קאל הרי עלי לזמתה קרבנות נזיר כאמלא וקו׳[j] בעד דאלך[j1] חצי נזיר אסתדראך ולא יצח לה אלאסתדראך ואלחל יקולון נדר ופתחו עמו ואסתדראכה צחיח[75]) והל׳ כחכ׳.

קרבנות נזיר עלי שאינו חייב אלא חצי הקרבנות שחייב הנזיר יקריב אותם בשביל[k] איזה נזיר שירצה וישלים זה הנזיר החצי אחר והם גם כן נסכמים[j] שהוא אם אמר קרבנות[l] חצי נזיר עלי שחייב[m] בכל הקרבנות לפי שאין אצלנו חצי נזירות ואמנם חולקים בזה הלשון רבי מאיר אומר כל זמן[n] שאמר הרי עלי חייב בקרבנות נזיר שלימים[o] ומה שאמר אחר כן חצי נזיר הוא חורה ולא תתקיים[p] לו החורה וחכמים אומרים נדר ופתחו עמו חורתו קיימת[q] והלכה כחכמים.

ז. הרני נזיר כשיהיה[k] לי בן נולד[l] לו בן הרי זה נזיר נולד לו בת[m] טומטום ואנדרגינס[n] אינו נזיר ואם אמר כשאראה[o] לי ולד[o] אפלו[o] נולד[p] לו בת טומטום ואנדרגינס[n] הרי זה נזיר:

כאן יקום באלבאל[76]) אן מעני קו׳[r] בן אן יך׳[s] לה נסל[77]) מן קו׳[r] ואבנה גם אנכי ממ׳[78]) [t] אלדי מענאה אלנסל פקט וכאן יקום באלבאל איץ[g] אנה אדי[i] קאל כשיהיה לי ולד מענאה[79]) ולד יחסב בין אלנאס ואמי[u] טומטום ואנדרגינס[v] פלא[80]) פאעלמנא אן ליס אלאמר כדאלך[x] ואנה[y] אנמי[i] נעמד עלי אלמעהוד מן אלאלפאץ.

יעלה על הדעת[r] שענין אמרו בן[s] רוצה לומר* שיהיה לו זרע ממה שנאמר ואבנה גם אנכי שענינו זרע לבד וג״כ יעלה[t] על הדעת כשאמר כשיהיה לי ולד ענינו ולד נחשב בין בני אדם אבל לא טומטום ואנדרוגינוס לפיכך למדנו שאין הדבר כן אלא שנסמוך על המורגל מהלשונות.[u]

---

e) Pa: ללנזיר. f) Pa setzt דלך hinzu; (cfr. die Uebrs.). g) איצא. h) Pa מגמעין. h1) Im Ms. ergänzt wohl von anderer Hand, da mit א geschrieben. i) Pa m. א. j) Pa וקולה. j1) Pa דלך. k) Pa u. a.: לכשיהא. l) Pa u. a. ונולד. m) Im Orig. ist נולד לו ergänzt; in Pa, Jer. u. a. fehlt es. n) Pa וטומטום, ואנדרוגינס. o) Pa, Bh lesen לכשאראה, Pa וולד, Pa אע״פ. p) Pa, Lowe שנולד. r) Pa קולה. s) Pa יכון. t) dafür hat Pa: וכני. u) Pa אמא. v) Pa ואנדרוגינס. x) Pa כדלך. y) Pa ואנה.

k) Bh עם statt בשביל. l) Bh חצי קרבנות חצי נזיר; das erste חצי ist natürlich zu streichen. m) bloss חייב zu lesen; Bh. lehnt sich genauer an die ar. Constr. an: חייבהו הק׳ כולם. n) Bh gibt den Sinn des ar. מנד, das den Ausgangspunkt einer Handlung bez. (cf. Freund, l. c. S. 86), genauer wieder mit כאשר אמר. o) Bh שלמים. p) Bh ואי איפשר. q) Bh die seltenere Bildung: אמתית. r) Bh קא סלקא דעתך cf. A. 78. s) In Bh fehlen בן—לומר. t) Bh. wie vorher u. כי כאשר א׳. u) Bh אבל אנח (?) (wohl אנו) נשען על המכוון (המכונן) מהלשון.

אחד הד֗ה אלאשיא אנהא[m] חלאל ועלה֗ אכ֗תלאפהם פי אלפצל אלת֗אלת֗ אנה[68]) נדרי אונסין בלא שך והי מן גמלת[n] ארבעה נדרים שהתירו[72]) חכ׳ פלד֗אלך[o] לא יחתאג הפרה כמי ביינא[p] פי אלג׳[q] מן נדרים ור׳ שמעון יקול אן תלך אלארבעה נדרים לא בד פיהא מן שאילה[r] לחכם ויחלהא[s] ולד֗אלך[o] יקול הנא אנה[s1] לזמתה֗ אלנזירות ואן כאן אנוס חתי ישאל לחכם ואין הלכה כר׳ שמעון פי אלקולין גמיעא.

שהוא מותר וטעם[c] מחלוקת בבא השלישית מפני שהוא נדרי אונסין בלא ספק וההוא[d] מכלל ארבעה נדרים שהתירו חכמים לפיכך אינו צריך הפרה כמו שבארנו בפ׳ שלישי מנדרים ור׳ שמעון אומר שארבעה[e] נדרים אלו על כל פנים יש בהן שאלה* לחכם והפרה ולכך אמר בכאן שחל עליו הנזירות אף ע״פ שהוא אנוס עד ששואל לחכם ואין הלכה כר׳ שמעון בשני[e1] המאמרים כולם.

ה. הריני נזיר ועלי לגלח נזיר ושמע חבירו[t] ואמר ואני ועליו[u] לגלח נזיר אם היו פקחין מגלחין זה[v] עם זה ואם לאו מגלחין נזירים אחרים:

מעני קו׳[w] ועלי לגלח נזיר אן יגיב אלקרבנות אללאזמה לה[s1] ענד אלתגלחת ענד תמאם אלנזירות וכד֗אלך[o] מעני מגלחין זה עם[x] זה אן יגיב כל ואחד אלקרבנות אללאזמה לצאחבה פלים יכ֗סר אן שיא ויד׳[y] כל ואחד מנהמא קד קיים נדרו ואעלם אנה אם[z] שמע חברו[z1] וקאל ואני ולם יקול[69]) [a] ועלי פתלזמה אלנזירות פקט.

פירוש מה[f] שאמר ועלי לגלח נזיר שיביא הקרבנות שחייב בהם בשעת התגלחת כשנשלם הנזירות וכמו כן פירוש מגלחין זה את זה שיביא כל אחד[g] הקרבנות שחייב בהם חבירו[h] ונמצא שלא יפסידו שום דבר* ויהיה כל אחד מהם כבר קיים נדרו ודע שהוא כששמע חבירו ואמר ואני ולא אמר לגלח[i] הרי הוא חייב בנזירות בלבד.

ו. הרי עלי לגלח חצי נזיר ושמע חברו[z1] ואמר ואני[b] לגלח חצי נזיר זה מגלח[c] נזיר שלם וזה מגלח נזיר שלם דברי ר׳ מאיר וחכ׳ אומ׳ זה מגלח חצי נזיר וזה מגלח חצי נזיר:

אלכל[11]) מתפקון אנה אד֗א[d] קאל

כולם נסכמים[j] שהוא אם אמר חצי

---

m) Pa: אנה. n) Pa גמלה. o) Pa ohne א. p) Pa כמא בינא. q) Pa אלת֗אלת֗. r) Pa שאלה. s) dafür in Pa הפרה. s¹) fehlt in Pa. t) Pa חברו. u) Pa עלי. v) Talm. Jer., ed. pr. u. a. lesen את. w) Pa קולה. x) Pa את. y) Pa ויכון. z) Pa אן. z¹) Pa חבירו. a) Pa יקל. b) Pa חבירו. c) Pa sowie andere setzen עלי, Lowe ועלי hinzu. c¹) Ed. pr. l. stets מגליח. d) Pa אד֗א.

c) Bh besser wörtl. וסבת מחלקותם בבבא השלישית. d) Bh והוא. e) Bh שאלו הד׳ נדרים אי אפשר שבהם מבלתי. e¹) auch Bh liest so; im Arab. d. Dual. f) Bh hier, wie sonst oft: ענין אמרו. g) Bh noch ואחד. h) dafür im folg. bei Bh. wörtl.: הנה לא יפסידו כלום. i) Bh u. a. ועלי לגלח. j) Bh schr. d. gebräuchl. מודים.

ירגע בעד דׄאלך[w] כמי[b] קלנא משלים[x] את שלו ותכון אלבקייה[y] אלתי בקאת[86]) עליה מן אלנזירות[z] שלו שלשים יום פיערהא בעד תגלחת נזירות בנו ויגלח כמי[b] קלנא וחוזר ומשלים את שלו פיכון בין חגלחת ותגלחת ל׳[a] אמי[b] אן ולד לה אלולד בעד אלסבעין יומא וקטע ורגע אלי נזירות בנו ותממהא[c] וגלח לים יקדר[87]) ירגע אלי תמאם נזירות שלו[d] לאן אלדׄי בקי מנהא אקל מן ל׳[e] ואין תגלחת פחותה משלשים יום פלדׄאלך[f] יחתאג אן יעד בעד נזירות של בנו אלדׄי[g] הי ל׳ יום תׄלאתׄין[h] יום[h] תׄאניה לחתמים נזירות שלו כאמלה והי מאה[i] יום חינידׄ[j] יגלח ויכׄסר[k] אלזיארא כלהא אלדׄי[l] בעד אלסבעין קבל ולאדׄה אלולד.

את שלו כמו שאמרנו ותהיה המותר שנשאר עליו מנזירות שלו ל׳ יום לפיכך ימנה אותה[a] אחר תגלחת נזירות בנו ויגלח כמו שאמרנו וחוזר ומשלים את שלו ויהיה בין תגלחת לתגלחת שלשים יום אבל אם נולד לו בן[a1] אחר ע׳ יום ופסק וחזר לנזירות בנו והשלים אותה וגלח אינו יכול לחזור להשלים הנזירות[b] לפי שמה[c] שנשאר מהם[c1] הוא פחות[d] ואין תגלחת פחותה משלשים יום לפיכך צריך שימנה אחר נזירות של בנו שהם[d] שלשים יום שניים להשלים נזירות שלו שהם[e] מאה[f] ואז יגלח ויפסיד התוספת כולו שמנה אחר ע׳ קודם שנולד לו הבן.[g]

פרק שלישי.

א. מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד אם[m] גלח יום שלשים[88]) יצא הריני[n] נזיר שלשים יום אם גלח יום שלשים לא יצא.

קד[89]) קלנא אן סתם נזירות ל׳ יום[o1] פאנ̇ה̇ אלדׄי חלק[p] יום ל׳ פגאז

כבר אמרנו שסתם נזירות ל׳ יום[h] לפיכך צריך שישלים השלשים

---

w) Pa דלך. x) Pa ומשלים. y) Pa אלבקיה. z) Pa ohne Art. a) Pa שלשים יום. b) Pa m. א. c) Pa ותמ̇הא. d) nur in Bh übersetzt. e) Pa תלתין. f) Pa פלדלך. g) Pa besser: אלתי. h) diese zwei W. fehlen in Pa. i) Pa schr. שלו אלתי הי מאיה י . . . j) Pa וחיניד. k) Pa פיכסר. l) Pa אלהי, Be. hat wohl irrtümlich עדד weggelassen, welches Pa und Uebers. schreiben. m) Pa ואם, ebenso Bh. o) Pa הרי אני ebenso Bh. o) die folg. Stelle ist in d. Ausg. nicht übersetzt, vergl. Bh. p) Pa liest חָלַק.

a) Einige A.: אותם; אותן. a[1]) Bh nach d. Ar. הבן. b) Bh. fügt nach d. Arab. der Deutlichkeit wegen שלו hinzu. c) fehlt in Bh. d) Bh. n. d. A. מלי יום. c[1]) Bh ממנו; zu lesen ממנה (auf נזירות bezogen), cf. d[1]. d[1]) Bh אשר היא; doch mit Rücksicht auf den Collectbegriff wäre hier wie oben מהם verständlich; vgl. die folg. Fussnote, auch Ed. pr. liest sing. e) Ed. pr. cfr. Fussnote vorher. f) Bh. n. d. A. יום. g) Bh. wörtlich הולדת הולד. h) Die in d. gedr. A. weggelassene Stelle lautet in Bh: .... ל׳ יום הנה הוא אשר גלח יום ל׳ הנה עברו ממנו אולם אם אמר הריני נזיר ל׳ יום הנה יצטרך אחד ושלשים cf. dazu d. Anm. 89.

ח. הפילה אשתו אינו נזיר ר׳ שמעון אומר יאמר[c] אם יהיה[d] בן קיימה[e] הריני[f] נזיר חובה ואם לאו הריני[f] נזיר נדבה חזרה וילדה הרי זה נזיר ר׳ שמעון אומר יאמר אם הראשון היה[g] בן קיימה[e] הראשונה חובה וזו נדבה ואם לאו הראשונה נדבה וזו חובה:

ר׳ שמעון[81]) יעתקד ספק נזירות להחמיר ואינה הל׳.

ר׳[v] שמעון סובר שספק נזירות להחמיר ואין[w] הלכה.

ט. הריני נזיר ונזיר כשיהיה[h] לי בן התחיל מונה את שלו ואחר כך נולד[i] נולד לו בן משלים את שלו ואחר כך* מונה את של בנו הריני[f] נזיר כשיהיה[h] לי בן ונזיר התחיל מונה את שלו ואחר כך נולד לו בן מניח את שלו ומונה את של בנו ואחר כך משלים את שלו:

הד̇י[j] כלה בין[k] ואעלם אנה אד̇י[j] נטמא פי איאם אלנזירות אלד̇י תלזמה[l] ענד ולאדה̇ אלולד סותר את הכל לאן נזירותו ונזירות בנו במנזלה̇ נזירות ואחדה אנזלנאהא[82]).

זה כולו מבואר ודע כי כשנטמא בימי הנזירות שחלה עליו כשנולד הבן סותר את הכל לפי שנזירותו ונזירות בנו במדריגת נזירות אחת אנו חושבים אותו.[x1]

י. הריני נזיר כשיהיה[h] לי בן ונזיר מאה[m] יום נולד לו בן עד[83]) שבעים[n] לא הפסיד כלום לאחר שבעים[o] סותר עד[p] שבעים שאין תגלחת פחות משלשים יום.[84])

אד̇י[j] ולד לה אלולד והו עדד מן איאם אלנזירות אלי ע׳ לם יכסר שיא לאנה יקטע כמ̇י[j] קלנא ויעיד[85])[q] אלנזירות של בנו ויתממהא[v] ויגלח ת̇ם

כשנולד לו בן[y] והוא מונה הנזירות עד שבעים אינו מפסיד כלום לפי שהוא מפסיק כמו[z] שאמרנו וימנה נזירות בנו וישלים אותה ויגלח ואח״כ יחזור ומשלים

---

v) In den gedruckten A. ist der letzte Teil der Mischna ר׳ שמעון א׳ mit unbedeutender Umstellung wiederholt; in Bh fehlt er entsprechend Pa und Be, ebenso in d. Ven. A. v. J. 1606. w) Die meist Ausg. lesen ואינה. ed pr. Ven. 1529, 1606 auch Bh. x) Bh schliesst mit בדמיון נזיר אחד. x[1]) z. l. אותן. y) Bh. n. d. A.: ולד, Abbâs vorzuziehen. z) Bh schr. לא יפסיד וישלים und lässt ein Teil des arb. Textes unübersetzt.

c) fehlt i. Pa. d) Pa u. d. a.: היה. e) Pa u. d. a. קיימא. f) Pa u. d. a. הרי אני. g) fehlt bei einigen. h) לכשיהא in Pa u. Bh. i) dieser Pass. fehlt in dem Ms. j) Pa mit א. k) Pa בי̈ן. l) Pa אלתי לזמתה. m) Pa, Lowe למאה. r) Pa, Ed. pr. fehlt עד, Lowe: נולד לשבעים; Pa fügt יום hinzu. o) Pa noch יום. p) in Pa, ed. pr. fehlt עד, ebenso in einigen Ausg., Lowe dafür כל. q) Pa ויעד. r) Pa ויתמהא.

יקול אלחכ׳ אנה איצֹא סתר את הכל ור׳ אליעזר יקול אנה לא סתר גֹיר סתם נזירות פקט אלדׄי הי שלשים יום[88]) פאן אנתגס אחר מלאות יעני[d] בעד תמאם אלנזירות יקול ר׳ אליעזר אנה סתר שבעה פקט ויקולון אלחכ׳ סתר שלשים יום[e] וקד תקדם[95]) אן סתם נזירות שלשים יום ואנה אם גילח[f] יום שלשים יצא[g] פיקול ר׳ אליעזר אדׄ וקלנא[47]) אנה [h] אם גילח יום שלשים יצא פיום[96]) שלשים כאנה אחר מלאת הוא פלדׄאלך[i] סותר[j] שבעה ואלחכ׳ אלדׄי[4])[k] יקולון אן מן נטמא אחר מלאת סותר שלשים יקולון סתר הכל לאן כל מא הי כלהא ל׳ יומא אמי אדׄי[l] קאל הריני נזיר שלשים יום אלדׄי[97]) צאר יום ל׳ הו אלתמאם[m] אלנזירות ואנתגס חיניד׳ פקד סקטת אלל׳ כלהא לדברי הכל אמי[l] לר׳ אליעזר לאעתקאדה אנה סתר ל׳ יום[h] והדׄה אלנזירות אנמי[98])[l] הי ל׳ ואמי[l] ענד אלחכ׳ לאעתקאדהם אנה סתר הכל ולו כאנת אכתֹר מן ל׳ אלא וסקטת כמי[l] ביין[n] פי אלפרצֹה[99]) אלגי[o] והל׳ כחכ׳ פי גמיע דׄאלך.[i]

ורבי אליעזר אומר שהוא לא סותר אלא סתם נזירות בלבד שהוא[n] ל׳ יום ואם נטמא אחר מלאת ר״ל אחר שנשלם[o] הנזירות אומר רבי אליעזר שהוא סותר שבעה בלבד וחב״א שהוא סותר שלשים[p] וכבר נתבאר[p] שסתם נזירות ל׳ יום ואם הוא[q] גלח יום ל׳ יצא[q] ביום ל׳ כאילו היה אחר מלאת לפיכך סותר שבעה וחכמים שאומרים שכל[q1] מי שנטמא אחר מלאת סותר שלשים יאמרו סותר הכל לפי שכולם[r] אינן אלא שלשים יום אבל אם אמר הריני נזיר שלשים שהיה יום שלשים הוא יום תשלום הנזירות ונטמא אז כבר סותר כולם לדברי הכל[s] רבי אליעזר לפי סברתו סותר ל׳ וזה הנזירות אמנם הם שלשים וכמו כן לחכמים לפי סברתם סותר הכל ואפילו היו יותר מל׳ נתבטלו כמו[t] שבאר בבבא הג׳ והלכה כחכמים בכל זה.

ד. מי שנזר והוא בין[p] הקברות אפלו[q] הוא שם שלשים יום אינן עולין לו מן המנין ואינו מביא קרבן טומאה יצא ונכנס עולין לו מן המנין ומביא קרבן טומאה ר׳ אליעזר אומ׳ לא בו ביום שנאמר והימים הראש׳ יפלו שהיו[r] לו ימים ראשונים:

---

d) Pa מלאת, אעני. e) fehlt in Pa und Abbâs. f) Pa גלח. g) cfr. Fussn. im heb. Text. h) fehlt in Pa. i) Pa ohne א. j) Pa סתר. k) Pa besser אלדין. l) Pa mit א. m) Pa הו יום תמאם. n) Pa בין. o) Pa אלתאלתה. p) ed. pr., Bh und a. schreiben בבית. q) Pa, Lowe אפי׳. r) Pa, Bh und a. schr. עד שיִּהְוּ, cfr. Anm., Lowe עד שיהיו.

n) z. l. שהיא, cfr. ar. Text. o) Bh wörtlich שלמות. p) Bh nach dem Ar. ושהוא וחכ״א סתר ל׳ יום וכבר קדם אם ג׳. q) In den gedruckten Ausgaben wie auch in Bh fehlt die Uebersetzung des zugehörigen arab. Textes; die fehlenden Worte würden etwa lauten: ויאמר ר״א מפני שאמרנו שהוא אם גלח שלשים יום יצא. . . . . q1) Bh bloss שמי n. d. A. r) Bh wörtl. לפי שכל מה שהוא כלו ל׳ י׳. s) Bh n. d. Ar. לר״א לדעתו שהוא. t) Bh בארנו בהלכה השלישית.

ענה[90]) אמי[q] אן קאל הריני נזיר שלשים יום.* פיחתאג אן יכמל אלל׳[r] בנזירות ויחלק פי[s] יום ואחד ול׳[t].

בנזירות ויגלח ביום שלשים ואחד.

ב. מי שנזר שתי נזירות[u] מגלח את הראשונה יום שלשים ואחד ואת השנייה[v] יום ששים ואחד ואם גלח[w] את הראשונה יום ל׳ מגלח את השנייה[v] יום ששים ואם גלח יום ששים חסר יום אחד יצא זו עדות העיד ר׳ פפיס על מי שנזר שתי נזירות שאם גלח את הראשונה יום ל׳ מגלח את השנייה[v] יום ששים ואם גלח יום ששים חסר יום אחד יצא שיום שלשים עולה לו מן המנין:

נחסב יום אלחלקה אלאולי מן אלל׳[x] אלמתקדמה ומן אבתרא אלל׳[u] אלתאניה פיך׳ איצ׳[y] תמאם אלל׳ אלתאנה יום נ״ט[z] ואדי[q] מא סמעת לפצ׳ה גלוח פלתפהם מנה הבאת קרבנות כמי נץ אלכתאב[91]).

יחשוב[i] יום התגלחת הראשון[j] מן הל׳ הקודמים ומהתחלת השלשים השניים לפיכך יהיה[j1] תשלום הל׳ השניים יום תשעה וחמשים וכשתשמע לשון גילוח הבן ממנו הבאת הקרבנות בלשון התורה.[j2]

ג. מי שאמר הריני[z1] נזיר נטמא יום שלשים סתר את הכל ר׳ אליעזר אומ׳ לא סתר אלא שבעה הריני[z1] נזיר שלשים יום נטמא יום שלשים סתר את הכל הריני[z2] נזיר מאה יום נטמא יום מאה סתר את הכל*. ר׳ אליעזר אומ׳ לא סתר אלא שלשים יום נטמא יום מאה ואחד סותר שלשים יום ר׳ אליעזר אומ׳ לא סתר אלא שבעה:

קאל[92]) אללה[a] פי נזיר שנטמא והימים[93]) הראשנים[b] יפלו כי טמ׳ נזרו[c] פאדי[q] אנחגס פי ט׳[94]) איאם אלנזירות סקטת אלמתקדמה כלהא בלא שך ואן אנחגס פי יום תמאם אלנזירות

כתיב בתורה[k] בנזיר שנטמא והימים הראשונים יפלו[l] לפיכך אם נטמא בתוך ימי הנזירות נתבטלו[l1] כל הקודמים בלא ספק ואם נטמא ביום מלאת ימי הנזירות[m] אמרו חכמים שהוא ג״כ סותר את הכל

q) Pa m. א. r) Pa hat noch יום. s) Diese zwei W. fehlen in Pa. t) Pa ותלאתין. u) Bh schr. נזיריות. Bh u. Pa השניה. w) Pa, Lowe גילת. x) אלתלאתין in Pa. y) Pa פיכון איצא. z) Pn תסעה וכמסה. z1) Pa הרי אני. z2) Pa Von הריני bis הכל fehlt in Pa. a) Pa setzt תעלי hinzu. b) Pa הראשונים. c) nicht in der Uebersetzung.

i) Bh. ed. pr. u. a. נחשוב n. d. Ar. j) Bh הראשונה. j1) Bh n. d. Ar. ויהיו. j2) Bh כאשר הוא לשון גם כן שלמות הל׳ הפסוק. k) Bh wörtlich אמר השי׳. l) Bh ergänzt d. Citat n. d. Ar. m) Bh wörtlich ביום סוף הנזירות יאמרו חכ׳. l1) Bh יפלו הק׳ כלם בלי ס׳.

נזיר טהור מתחלתו א̇ו̇א[g] נטמא ביום[h] שנזר או פי אלת̇אני פליס יסקט לה כל יתם עליה אלעדד ואן אנתגס פי אלת̇אלת̇ או פי מא בעדה חיניד̇ תסקט אלמתקדמה.

שנזר[e] אינו סותר אותו[f] היום[f] אבל ישלים עליו המנין[g] ואם נטמא בשני[h] אח״כ אז סותר הראשונים.

ה. מי שנזר נזירות מרובה[i] והשלים נזירותו[j] ואחר כך בא לארץ בית שמאי אומ׳ נזיר שלשים יום בית[k] הלל אומ׳ נזיר כתחלה. מעשה בהלני[l] המלכה שהלך בנה למלחמה ואמרה אם יבוא[m] בני מן המלחמה בשלום[n] הריני[o] נזירה שבע שנים ובא בנה מן המלחמה[p] והיתה נזירה שבע שנים ולסוף[q] שבע שנים עלת[r] לארץ והורוה בית הלל שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ולסוף[q] שבע שנים נטמאת ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה אמ׳ ר׳ יהוד׳ לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה:

לא ת̇מכן נזירות בחוצה לארץ מן אגל אלטומאה וקו׳[s] פי אלתוספתא[101]) נזירות נוהגת[t] בארץ ובחוצה לארץ יריד בה אן מן אלזם נפסה נזירות בחוצה לארץ לזמה ד̇אלך עלי גהה̇ אלקנס[102]) פלד̇אלך יטלע לארץ ישר׳ וילתזם ת̇ם̇ אלנזירות והד̇י אלד̇י נדר[u] בחוצה לארץ קונסין ליה[v] בית שמאי יקולון יד׳[w] אלקנס אן[x] נלזמה סתם נזירות בארץ ישראל[y] ובי״ה יקולון נלזמה* מן אלנזירות מת̇ל

הנזירות אי אפשר בח״ל מפני הטומאה ומה שאמרו בתוספתא שהנזירות נוהגת בארץ ובח״ל ר״ל[i] שכל מי שחייב עצמו נזירות בח״ל נתחייב בזה על צד הקנס לפיכך יעלה לא״י ויתחייב שם בנזירות וזה שנדר בח״ל[j] ב״ש אומרי׳ יהיה הקנס שנחייבהו סתם נזירות א״י[k] והוא ל׳ יום וב״ה אומרי׳ נחייבהו מן הנזירות כפי מה שחייב עצמו בארץ[l] ור׳ יהודה סבר שכל מי שנטמא ביום

g) hier mit א. h) Pa פי יום. i) Einige Drucke: הרבה. j) Pa und a. את. k) Pa ובית. l) Pa u. a. בהילני. m) Pa יבא. n) Pa לשלום. o) Pa liest für הרני: אחי; Lowe, ed. pr. אהא. p) Pa setzt לשלום hinzu. q) Einige Drucke: בסוף. r) Einige Ausgg. עלתה. s) Pa וקולהם. t) Pa נוהגות. u) Pa נזר. v) Pa קנסינן fehlt in der Uebersetzung. w) Pa יכון. x) das folgende ist in Be von anderer? Hand an d. Rand verzeichnet. y) Pa setzt erläuternd ודלך ל׳ יום hinzu; cfr. d. hebr. Uebers.

e) Bh nach dem Arab. או בשני. f) Diese beiden Worte fehlen nach d. A. in Bh. g) Bh המספר. h) Bh n. d. Ar. בשלישי או מה שאחריו. i) Bh hier u. oft im Folgenden ירצה. j) Bh fügt n. d. Ar. קנסינן ליה ein. k) Bh wie im Text. בא״י, ed. pr. nur ישראל. l) der Wortlaut d. Uebers. ist unrichtig, er soll wie i. Ar. בחוצה ל׳ heissen; indem Bh auch בארץ weglässt, wird wenigstens ein Irrtum vermieden.

קו׳[s] ואינו מביא קרבן טומאה וכדׄאלך לא תלזמה תגלחת ויצׄרב מלקות עלי אלאקאמה הנאך בעד אלהתראה בלא[t] שך[t] וקו׳ עולין לו ואין עולין לו[t] עלי מא ביינו[u] ודׄאלך אן הדׄי אלדׄי נדר בבית הקברות כדׄא וכדׄא יומא[v] תֿם אקאם פי[w] בית הקברות איאם פאנה אלדׄי כֿרג והזה יום[t] שלישי ויום[t] שביעי[x] וטבל ועאד לבית הקברות בעד דׄאלך פתנעד לה אלאיאם. אלדׄי[y] יקים פי בית הקברות מן גמלה איאם אלנזירות ואן הו אלדׄי רגע בעד כֿרוגה קבל אן יכמל[z] טהארתה ודכֿל לבית הקברות סקט אלגמיע ולא תנעד לה תלך אלאיאם אלדׄי[y] כאן פיהא פי בית הקברות לא אולי[a] ולא תֿאניה בל תסקט לה לכונה לם ידכֿל מן בעד אלטהארה בל אלנגאסה מתצלה וכאנה לא יצא אלדׄי קלנא אן איאם מקאמה לא תנעד לה פיכון תקדיר אלמשנה[62]) הכדׄא מי שנזר והוא[t] בבית הקברות אפלו[b] הוא שם שלשים יום אין עולין לו ואם נטמא שם טומאה שהנזיר מגלח עליה אין מביא קרבן טומאה יצא והזה ושנה וטבל וחזר[c] עולין לו מן המנין חזר ונכנס קודם הזייה[d] וטבילה אין עולין לו מן המנין ר׳ אליעזר אומר אם חזר בו ביום שנדר אינו סותר אותו היום שני׳ והימים הראש׳[100]) יפלו כו׳ והל׳[e] כר׳ אליעזר וכדׄאלך[f] אלחכם פי

מה שאמר ואינו מביא קרבן טומאה כמו כן אינו[u] חייב תגלחת וחייב מלקות מפני שעמד * שם אחר שהתרו בו בלא ספק ומה שאמר עולין לו ואין עולין לו לפי מה שבארו וזה כי מי שנזר בבית הקברות כך וכך ימים אחר כך עמד שם בבית הקברות ימים ויצא[v] והזה שלישי ושביעי וטבל ואח״כ חזר[w] בבית הקברות הם יעלו לו[x] ממנין שעמד בבית הקברות מכלל ימי הנזירות ואם הוא חזר אחר שיצא קודם שישלים טהרתו ונכנס בבית[x] הקברות סותר הכל ולא יעלו לו[y] מן המנין אלו הימים שהיה בהם בבית הקברות לא הראשונים[v] ולא האחרונים[v] אלא סותר הכל לפי שלא נכנס אחר טהרה אלא הטומאה מחוברת[z] וכאילו לא יצא שאמרנו שהימים שעמד שם לא יעלו[a] לו מן המנין * ויהיה שיעור המשנה ופירושה[b] מי שנדר בנזיר[g] והוא בבית הקברות אפילו הוא שם שלשים יום אין עולין לו אם נטמא שם טומאה שהנזיר מגלח עליה אינו מביא קרבן טומאה יצא והזה ושנה וטבל וחזר עולין לו מן המנין[c] חזר ונכנס קודם הזאה וטבילה אין עולין מן המנין * ר׳ אליעזר אומר אם חזר בו ביום שנזר אינו סותר אותו היום שנאמר והימים הראשונים יפלו והלכה כרבי אליעזר וכמו כן הדין בנזיר טהור מתחילתו שנטמא[d] ביום

---

s) Pa קולה. t) fehlt in Pa. u) Pa בינּוא. v) Pa יומא̈. w) Pa schr. ...תֿם פי, cfr. Abbâs; in Be wohl nur vom Abschreiber irrt. weggelassen, der durch das vorausgehende תֿם beirrt wurde. x) Pa ושביעי. y) Pa richtiger אלתי. z) Pa תכמל. a) Pa אולא. b) Pa אפי׳. c) Pa הזר? Schreibf. d) Pa הזאה. e) Pa ואלהלכה. f) Pa ohne א, Pa setzt הו dazu.

u) Bh לא תחייבהו ת׳ וילקה על העמידה nach d. Ar. v) Bh אם יצא. w) Bh לבית. x) ימנו אלו הימים אשר עמד. y) Bh ימנו; מן המ׳ fehlt nach d. Ar. z) Bh דבקה. a) Bh לא תמנה. b) Bh schreibt nur שעור. c) In Bh fehlt חזר bis ר׳ אל׳. d) Bh n. d. Ar. כאשר נ׳.

באעתדאל וכדאלך[h] אלתאלת ואלדי [i]
וכל מא[104]) כת׳ר אלעדד אלדי יקול ואני
אן כאן בין קו׳ [g] ואני ובין קול אלדי
קבלה ואני אקל מן כדי דבור חיניד ילזמה
מא לזם אלדי קבלה וקו׳ פי כפיו בשרט
אן יקול פי כפיו מיין[j] ושערי כשערו
מלהגזז וממא ינבגי אן תעלמה אן האשה
שנדרה[k] בנזיר וסמעהא גירהא וקאל להא
ואני תם גא בעלהא והפר לה פאן[105])
אלנזירות לאזמה לדאלך[h] אלדי קאל ואני
ועלי אן הפר[l] נדרה לאן אלבעל אדי [f]
הפר לם יזיל[m] מן[n] אלמנדר גיר מא
תעלק באלויגה[o] פקט הו[p] קולהם פי הדי
אלגרץ בעל מיגז גיז ולא מעקר עקר
ונתיגה דאלך מא קלנא ואדי קאל אלבעל
נפסה ואני לים יפר בעד דאלך לאנה קד
קיים נדרה כמי ביינא[q] פי אכר אלעאשר
מן נדרים.[106])

בינונית[b] וכמו כן השלישי והרביעי וכל
מה שיהיה יותר מזה המנין האומר ואני
אם היה[c] בין אמרו ואני ובין מי שקדם
ממנו ומה שאומר ואני פחות מכדי דיבור
אז חל עליו מה שחל על הקודם ממנו
ומ״ש פי כפיו ע״מ[d] שיאמר פי כפיו מיין
ושערי כשערו מלהגזז ומה שצריך שתדעהו
שהאשה שנדרה בנזיר ושמע אותה אחר
ואמר[e] ואני אח״כ בא בעלה והפר לה
זה שאמר ואני חייב בנזירות אף ע״פ
שהופר נדרה לפי שהבעל כשהפר אינו
עוקר מן הנדר אלא מה שתלוי באשה[f]
בלבד והוא מה שאמרו בזאת הכוונה[g]
בעל מיגז גייז ולא מיעקר עקר והיוצה[h]
מזה הוא מה שאמרנו* וכשאמר הבעל
עצמו ואני לא יפר אחר כן לפי שכבר
קיים נדרה כמו שביארנו בסוף[i] פרק
עשירי מנדרים.

ב. הריני נזיר ואַתְּ sic! ואמרה אמן מיפר[r] אֶת שלה ושלו[s] קיים הריני נזירה ואתה[t] ואמר אמן אינו יכול להפר.

אלדי קאל אלאנסאן לזוגתה הריני נזיר
ואת עלי אלקטע[107]) ואלבתאת וקאלת
אמן אינו יכול להפר אמי אן כאן קו׳
להא ואת עלי תריק אלאסתפהאם כאנה

כשאמר אדם לאשתו הריני נזיר ואת
על דרך הפסק והחלוטין[j] ואמרה אמן
אינו יכול להפר אבל אם היה אומר לה
על התימה[k] כגון שיאמר ואת מה תאמרי

---

h) Pa ohne א. i) Pa ואלארבע. j) Pa fehlerhaft מביין. k) Pa שאמרה. l) Pa הופר. m) Pa יזאל. n) fehlt i. Pa. o) schrbf. Pa richtig באלזוגה. p) Pa besser והו; auch die hebr. Uebrs. schreibt והוא. q) Pa כמא בינא. r) Pa, Lowe Bh: מפר. s) Pa ואת שלו. t) Pa, Lowe ואת.

c) Indem die Uebers. das Original nicht wörtlich wiedergibt, verliert sie an Deutlichkeit. Dem arab. Text zufolge würde sie etwa lauten: אם היה בין אמרו ואני ובין אמרו (ואני) הקודם ממנו; Bh schr. ובין אמרו אשר לפניו; auch ed. pr. lässt das störende ומה weg. d) Bh בתנאי. e) Bh nach d. Ar. לה. f) Bh besser באשתו.... wie im Ar. g) Bh בזה הלשון, Ven. 1606 בזה הענין. h) Dieser Passus fehlt in Bh. i) Bh, בס׳ העשירי מנד׳. j) Bh על ההפסק והקיום; הפסר in Vend. 1606 ist wohl הפסק zu lesen. k) Bh: זאת על דרך התימה כאלו י׳.

אלדי אלזם נפסה בחוצה[z] לארץ ור׳ יהודה יעתקד אן אלדי נטמא[a] ביום מלאת אינו סותר הכל ואנמי תסקט לה שלשים יום פקט מתל מא יקול ר׳ אליעזר וכדא תביין[b] אן ענה רוי אלמדהב ויסנד[103]) הדי אלי קו׳[103a]) תע׳ זאת תורת הנזיר ביום מלאת[c] נז׳ התורה אמרה פי[d] נטמא ביום מלאת תן[e] לו תורת נזיר יעני סתם נזירו׳ ודאלך שלשים יום ולדאלך יקול לא היתה נזירה אלא י״ד[f] שנה[g] ולם יעד ל׳ יום אד ולם תכמל אלעאם ואין הל׳ כר׳ יהוד׳.

מלאת אינו סותר הכל ואמנם סותר[m] לו ל׳ יום בלבד כמו שאמר ר׳ אליעזר וכן נתבאר שלפי דעתו[o] אמר זאת הסברה וסמך זה למה שנאמר[n] זאת תורת הנזיר ביום מלאת התורה אמרה נטמא ביום מלאת נותנין[p] לו תורת נזיר ר״ל סתם נזירות שהוא שלשים ולכך אומר לא היתה נזירה אלא ארבעה עשר שנה ולא מנה הל׳ יום אחר שלא השלימה השנה ואין הל׳ כר׳ יהודה.

ו. מי שהיו לו[g] שתי כתי[h] עדים מעידין אותו אלו מעידין שנזר שתים ואלו מעידין שנזר חמש בית שמאי אומרים נחלקה העדות ואין[i] כאן נזירות בית[j] הלל אומרי׳ יש בכלל חמש שתים שיהא נזיר שתים:

הדי ביין[k] וקד עלמת אן אלנזירות ל׳ יום.

זה מבואר וכבר ידעת שהנזיר שלשים יום.

פרק רביעי

א. מי שאמר הריני[a] נזיר ושמע חבירו ואמר[b] ואני ואני ואני הרי[c] כולם נזירים הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון האחרון מותר וכולן[d] אסורין הריני[a] נזיר ושמע חבירו ואמר פי כפיו ושערי כשערו הרי זה נזיר הריני[a] נזיר ושמעה אשתו ואמרה ואני מפר את שלה ושלו[e] קיים הריני[a] נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר.

הדי[f] אלדי קלנא אן קו׳[g] ואני לזמתה אלנזירות אדא כאן דאלך[h] בתוך כדי דבור והו קדר מא יקול שלום עליך רבי

זה שאמרנו שהאומר ואני חל עליו הנזירות כשיהיה זה בתוך כדי דיבור והוא שיעור[a] שיאמר שלום עליך רבי כדרך[b]

---

z) fehlt in Pa. a) Pa יטמא. b) Pa תבין. c) im Ms. unleserlich. d) Pa כי. e) Pa נותנין. f) Pa ארבע עשרה. g) fehlt in Pa, Bh u. a. h) Pa, Lowe כיתי. i) Pa u. a. אין. j) Pa u. a. ובית. k) Pa בין̈. l) Pa schreibt dafür סתם נזירות. a) Pa הרי אני. b) Pa ואמרו. c) fehlt in Pa, Bh u. a. d) Pa, Lowe וכולם. e) Pa ואת שלו. f) Pa mit א. g) Pa קולה. h) Pa ohne א.

m) Bh hier u. oft n. d. Ar. יפלו. n) Bh nach d. Ar. כמו מה שאומר. o) Bh שזה הוא דעתו ונסמך זה למאמר השי׳ יתע׳. p) Bh תן. a) Bh fügt nach d. Ar. מה ein. b) Bh schr. בשוה.

פקו׳[m] הנא׳ משלה לא ימכן אלא עלי
וגוה יטול שרחהא הנא׳ אחרהא אן ידפע
להא שׂי׳[n] תלך אלקרבנות מתנה
וישתרט פי אלמתנה אן לא יד׳[o] לזוגהא
פיהא חק בוגה ודׄאלך[k] גאיז כמי תביין[l]
פי אלפרק אלאכיר[p] מן נדרים[115]) וקד
עלמת נץ אלתורה[116]) אן איל השלמים
אלדׄי יקרב אלנזיר לא בׄד מעה מן[117])
לחם[q] לכנה[r]. הנא סכת למׄ לם תכמל
אלנזירות[118]) וכון אלחטאת תמות הו אן
תׄתרך חתי תמות כמי נביין[s] פי אלתׄאני
מן מסכת תמורה[119]) ומעני סתומין אן[t]
לא יביין[u] מא מנהא חטאת ומא מנהא
עולה ומא מנהא שלמים ומפורשים אן
יביין[v] ומעני לא נהנין ולא מועלין
אנה לא יגוז אלאסתנפאע[120]) בהא
לכתחלה ומן אסתנפאע לא[w] ילזמה קרבן
מעילה כמי ילזם כל מן ייהנה[x] מן
ההקדש כמי יתביין[y] פי מס׳ מעילה[121])
ויפלו לנדבה הו אן[z] ירמא דׄאלך אלתׄמן
פי תיבה מתיבות הנדבה אלדׄי ביינאהא[a]
פי שקלים חתׄי ישתרא[b] בתׄלך אלמעות
כלהא בהמה*(?)[c] תקרב כלהא עולת[d]
נדבה ואלפרק בין עולה נדבה[e] ועולה?

מה שאמר בכאן משלה אי אפשר אלא
על[t] דרכים שיאריכו פירושם* בכאן
ושאחד מהם הוא שיתן לה אחר אלו
הקרבנות במתנה ויתנם במתנה[u] שלא
יהיה לבעלה זכות[v] בהם וזה אפשר כמו
שנתבאר[s] בפרק אחרון מנדרים וכבר
ידעת לשון התורה שאיל השלמים
שמקריב הנזיר אי אפשר[w] שלא יהיה
עמו לחם אבל הוא בכאן בלא לחם* לפי
שלא נשלם[x] הנזירות והיות[y] החטאת
תמות הוא שממתן אותו עד שתמות כמו
שנתבאר בפרק שני[z] ממסכת תמורה
וענין סתומים שלא נתבאר[a] איזה מהם
חטאת ואיזה מהם עולה ואיזה מהם
שלמים ומפורשין[b] הוא שנתבאר וענין
לא נהנין ולא מועלין שהוא אינו מותר
ליהנות בהם לכתחילה ומי שנהנה אינו
חייב קרבן מעילה כמו כל[c] מי שיהנה
מן ההקדש כמו שיתבאר במסכת מעילה
ויפלו לנדבה הוא שיטיל אלו המעות
בתיבה מתיבות הנדבות[d] אשר בארנו
אותם בשקלים עד שילקח באלו המעות
כולן בהמות קרבנות כולן עולות נדבה
וההפרש בין עולות נדבה שמקריב אותן

---

m) Pa פקולה. n) Pa? מא תלך. o) Pa אן fehlt, לא יכון. p) Pa אלאכר. q) Pa אללחם. r) Pa לכונה, Be. vorzuz. s) Pa נבין. t) fehlt in Bh. u) Pa יבין̈. v) Pa יבין. w) Im Orig. ergänzt; vielleicht לם wie in Pa. x) Pa schr. כל מן הו נהנה. y) Pa יתבין. z) das Folgende bis * vom Abschreiber vergessen; es ist im Orig. von fremder(?) Hand ergänzt; beachte die Schreibweise!

t) Bh על אופן וארך ביאורו. u) ויתנם und in Bh ויתננה entsprechen nicht d. Ar; ed. pr., Ven. 1529 u. a. schreiben richtig ויתנה. v) Bh חלק כהן בשום פנים. w) Bh אי איפשר עמו מלחם אבל הוא נופל. x) Bh תשלם. y) ed. Prag ועניין. z) Bh n. d. Ar. בשני. a) Bh יתבאר מה מהם. b) Bh ומפ׳ הם שיתבאר. c) Bh n. d. Ar. כמו שיתחייב. d) die meisten Ausgg.: הנדבה.

a) Pa besser אלתׄי und בינוהא. b) Pa ישתרי. c) Pa . . . בהמה ובהמות תקרב. d) Beachte d. Vocalz.; cfr. Einl. p. 8; Pa עולות. e) Pa schreibt: ...נדבה אלתׄי יקרבהא אלאנסאן ובין אלעולות אלתי תשתרי מן תלך אלמעות אלתי יפלו לנדבה הי אלאשיא... cf. dazu d. hebr. Uebersetzungen.

יקול ואנת[108] [u] מא תקול [v] התלומי[109] מא אלזמת אנא אם [w] לא וקאלת נעם [x] חיניד̇ תעני אני נלחזם[110] פימכנה אן יפר לה כמי ד̇כר.

התחייבת[l] במה שחייבתי על עצמי או לא ואמרה אמן אז [m] רוצה לומר אני מחויבת ה״ז אפשר לו שיפר לה כמו שזכר. [n]

ג. האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה ביין ומטמא [y] למתים הרי זו סופגת את הארבעים היפר [z] לה בעלה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין [a] ומטמא למתים אינה סופגת את הארבעים ר׳ יהודה אומר אם [b] אינה סופגת את הארבעים תספוג מכת [c] מרדות.

יקול אן אד̇י נדרה בנזיר ותעדאת[111] ושרבת או אנתגסת ת̇ם סמע בעלה נדרה בעד ד̇אלך והפר תצ̇רב מלקות עלי מא[111] תעדת[d] קבל אלהפרה ואנמי[112] אמר מכת מרדות פי הד̇ה אלקצה וג̇ירהא פאמרהא ראגע[113] לבית דין יפעל בחסב אגתהאדא[e1] וכלאם ר׳ יהודה צחיח.

אומר אם נדרה בנזיר ועברה והיתה שותה ביין או מיטמאה למתי[o] אח״כ שמע נדרה והיפר לה מכין[o1] אותה מלקות מ׳ על מה שעברה קודם ההפרה אמנם מכות מרדות בזה[p] המקום וזולתו עניינים תלוי לב״ד יעשו כפי השתדלותם ומה שאמר[q] ר׳ יהודה הל׳ כמותו.

ד. האשה שנדרה בנזיר והפרישה את בהמתה ואחר כך הפר[f] לה בעלה אם משלו היתה הבהמה תצא ותרעה בעדר ואם משלה היתה הבהמה החטאת תמות והעולה תקרב עולה והשלמים יקרבו [g] שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם היו לה [h] מעות סתומין יפלו לנדבה מעות מפורשין דמי חטאת ילכו[i] לים המלח לא נהנין ולא מועלין דמי עולה יביאו [j] עולה ומועלין בהן דמי שלמים יבאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם.

כל מא מלכת אלאמראה[k] פהו לבעלהא כמי חביין[l] פי כתובות[114]

כל מה שהוא ברשות[r] האשה הוא לבעלה כמו שנתבאר[s] בכתובות לפיכך

u) Pa ואנתי. v) Pa תקולון, z. l. תקולין, cfr. Anm. 108. Pa אתלזמי. w) Pa או. x) Pa אמן. y) Pa u. a.: ומטמאה. z) Pa u. a.; הפר. a) Pa ביין. b) Die Stelle ist in Pa undeutlich. c) Pa, Lowe: מכות. d) Pa תעדאת. e) Pa ואמא. e¹) Pa besser אגתהאדה. f) Pa היפר. g) Pa יקרב, ed. pr. יקריבו. h) Pa לו, Be vorzuz. i) ed. pr. יוליכו. j) Pa, Lowe יבואו, Bh u. a. יביאו. k) Pa אלמראה. l) Pa תבין.

l) Bh התעשה מה שעשיתי אם לאו. m) Bh אז תענה אני עושה. n) Bh besser שנזכר. o) fehlt in Bh nach d. Ar. o) Bh n. d. Ar.: תלקה לפי מה ;40 מ׳ fehlt n. d. Ar. p) Bh schr. בזה הספור ובזולתו שבאה לב״ד שיעשו לפי זדונה(?) q) Bh wörtl. ודברי ר׳ י׳ אמת. r) Bh: שקנתה ה׳. s) Bh שהתבאר.

ו. האיש מדיר את [o] בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר כיצד גִלַח או שגלחוהו קרובים מיחה או שמיחוהו קרובים היתה לו בהמה מופרשת החטאת תמות והעולה תקרב עולה ושלמים [p] יקרבו שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם [q] היו לו מעות סתומין יפלו לנדבה מעות מפורשין דמי חטאת [יפלו] ילכו [r] לים המלח לא נהנין ולא מועילין [s] דמי עולה יבואו [t] עולה ומועלין בהן דמי שלמים יבאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם.

הדׄי אלדׄי קלנא האיש מדיר את בנו בנזיר הו אן יקול לה הרי אתה נזיר או יקול הרי בני פלׄ נזיר פיסכת אלולד ואקארבה ותלזמה [u] אלנזירות לדׄאלך אלולד הו [v] אמר מנקול לא אלקה לה פי אלנץׄ ולא אשארה [127]) והו קו׳ [w] הלכה היא [x] בנזיר ולקד דׄהב בעץׄ אלחכׄ׳ אן יגעל [y] עלה דׄאלך כדי לחנכו במצוות ולם יתלכׄץ [128]) הדׄי אלקול ואלזמאן אלדׄי ימתצׄי פיה פעל אלאב פי אלזאם אלולד אלנזירות פהו עד שיביא שתי שערות ולו כאן קד גאוז ענדהם [129]) [z] עונת נדרים אעני שלש עשרה שנה ויום אחד ולו [a] לם יביא שתי שערות יַדירו (sic!) בנזיר לאנה קטן כמי [b] תביין [c] אלעאשר מן יבמות וקו׳ כיצד יעני בה [d] כיף יעמל באלקרבנות אלדׄי הפריש לנזירות בנו אדׄי לם תצח אלנזירות אמי באן [130])

זה שאמר [m] האיש מדיר את בנו בנזיר והוא שיאמר לו הרי אתה נזיר או יאמר הרי בני פלוני נזיר וישתוק הבן וקרוביו ותחול [n] הנזירות לזה הבן הוא ענין שבא מפי הקבלה [o] אין לו סמך [p] בתורה ולא רמז והוא מה שאמר הלכה היא בנזיר וכבר סברו קצת החכמים לתת טעם כדי לחנכו במצות ולא נגמר [q] זה הדבר* והזמן אשר ימשוך בו מעשה האב להתחייב הבן בנזירות הוא עד שיביא שתי שערות ואפילו שכבר הגיע [r] עונת הנדרים ר״ל י״ג שנים ויום אחד והוא שלא הביא שתי שערות ידירו בנזיר לפי שהוא קטן כמו שנתבאר בפרק י׳ מיבמות ומ״ש כיצד ר״ל [s] יעשה בקרבנות שהפריש לנזירות בנו אם לא [t] נתקיים הנזירות כגון שהלך הבן בעצמו וגילח ראשו או שגלחוהו הקרובים או שמיחה [u] על אביו מה שחייבו

o) in Pa irrt. zweimal את. p) Pa und a. והשלמים. q) das folgende bis z. Schluss d. M. fehlt an dieser Stelle in ed. pr. r) Im Orig. wohl versehentl. statt יפלו, ילכו. s) Pa und d. a. מועלין. t) Pa und a. יבוא. u) Pa ותלזם. v) Pa והו. w) Pa קולהם. x) Pa היא. y) Pa געל. z) fehlt in Pa. a) in Pa fehlt ולו, doch es liest noch והו nach אחד. b) die beiden Worte קטן כמי sind in Pa vom Abschr. übersehen. c) Pa תבין. d) Pa... כיצד וכו׳ יעני כיף.

m) Bh u. ed. pr. n. d. Ar. שאמרנו. n) Bh והתחייב. o) Bh wörtlich מקובל. p) Bh רמז. q) Bh ולא יתקיים זה המאמר. r) Bh עבר עונת נדרים. s) Bh ירצה בו איך יעשה Bh fügt איך hinzu, was nicht nötig, da das יעשה als Fortsetzung zu כיצד gedacht werden kann. t) לא fehlt irrtüml. in Bh. u) Bh התקוטטו (sic!).

חובה היא אלאשיא אלמד׳כורה פי אלת׳אלת׳ מן מס׳ תמורה[122]) והנאך נביינהא.

האדם ובין העולות שלוקחין אותן ממעות שיפלו לנדבה הם הם[e] הענינים הנזכרים בפרק שלישי[f] ממסכת תמורה ושם נבאר אותם.

ה. נזרק עָליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר ר׳ עקיבא אומ׳ אפלו[f] נשחטה עליה אחת מכל הבהמות[g] אינו יכול להפר בד״א בתגלחת טהרה[h] אבל בתגלחת טומאה יפר שהוא[i] יכול לומר אי איפשר באשה מנוולת[r] ר׳ אומ׳ אף בתגלחת הטהרה יפר שהוא יכול לומר אי אפשי באשה המגולחת.

ר׳ עקי׳ יראעי הפסד קדשים פיקול מנד׳ דבח אחד אלשלש בהמות לא יפר[123]) וקד עלמת אן תגלחת טומאה הו אן ינחגס אלנזיר ויביא שתי תרים או שני בני יונה ויטהר ויקרב[124]) ובעד ד׳אלך ירגע ויבתדי באלנזירות והימים הראש׳ יפלו פלד׳אלך יפר ומעני מנוולת פי אללגה ממרת׳ה גיר מתנצ׳פה וגאבהא הנא פי מעני אלתמנע מן אלשראב והו קו׳ אי אפשי באשה מנוולת ליסת תשרב ויקול ר׳ אן ולו פי תגלחת טהרה[k] אלד׳י יחל להא אלשרב לאלליל[125])[l] לה אן יפר ועלי אן נשחטה הבהמה ונזרק דמה לאנה אן לם יפר ילומהא אלחלאק ולה אן יקול אי אפשי באשה מגולחת ותנא קמא יקול אן אלחלאק לא יבאלי בה לאנהא תעמל פאה נכרית[126]) אעני[m] שעריה[m] ואין הלכה[n] כר׳ עקי׳.

ר׳ עקיבא חושש להפסד קדשים לפיכך אומר כל זמן ששחט[g] אחת משלש בהמות לא יפר וכבר ידעת שתגלחת טומאה הוא שנטמא הנזיר ויביא שתי תורים או שני בני יונה ויטהר ויקרב ואח״כ יחזור[h] ויתחיל בנזירות והימים הראשונים יפלו ולכך יפר וענין[i] מנוולת כלשון מלוכלכת בלתי נקיה הביאו בכאן בענין המניעה מן היין והוא מה שאמר אי אפשי באשה מנוולת שאינה שותה יין ורבי אומר אפילו בתגלחת הטהרה שמותר לה היין הרי זה מיפר[j] ואפי׳ שנשחטה הבהמה ונזרק דמה לפי שאם לא יפר תתחייב בתגלחת ויכול הוא לומר אי אפשי באשה מגולחת ות״ק אומר שהמתגלחת[k] לא יחוש לפי שהיא יכולה לעשות פיאה נכרית ואין הלכה כרבי[l] ולא כר״ע.

f) Pa אפי׳. g) Pa, Bh u. Lowe מן ה׳. h) Alle anderen טהורה. i) Pa מפני שהוא. j) Pa u. a. ר׳ מאיר. k) Pa טהורה, אלת׳י. l) Pa לליל. m) fehlt in d. h. Uebersetzung. n) Pa schr. wie die Uebersetzung d. Abbâs: ואין הלכה כר׳ ולא כר׳ עקיבא.

e) Ein הם ist zu streichen. f) Bh nach d. Ar. בשלישי, g) Bh schrbt. ויאמר מאשר נשחטה מהש׳. . . h) Bh hier ישוב. i) Bh wörtlicher וענין מנוולת בלשון העם כחישות הפנים והביאתו? זאת יש לו להפר בענין המנע מן השתיה. j) Bh cfr. Anm. k) Bh שהתגלחת לא יזיק בה לפי שאפשר לה בפיאה נ׳ Be vorzuziehen. l) ואין הל׳ לא כרבי ולא כר׳ ע׳.

ידי[e] אלולד נפסה קד מצא[e] וחלק ראסה או יחלקונה אלאקארב או ינכר עלי ואלדה מא לזמה או ינכרו[f] דׄלך אלאקארב ויקולון לה לם אלזמתאה[131]) הדׄי אלאלזאם[g] כיף יעמל בתלך אלקראבין פקאל היתה לו בהמה מופרשת כו׳ והרי כלה ביין[h] ממא תקדם שרחה פי הדׄי אלפרק והדׄי כלה אמר מנקול אעני כון אלנזירות לא תלזם הדׄי אלולד אדׄי פעל פעלא[i] יקתצׄי אנה לם ירצׄי[j] בפעל אביה או ביין[k] באלקול אנה לם יקבל אלנזירות סוי פי דׄלך הו או אקארבה ואנמי[l] תלזמה אלנזירות בסכותה אדׄי לם יקע[m] אנכאר ומנדׄ תלזמה ויציר פיהא לא יקדר הו ולא אלקרובים עלי נקצׄהא פי מא בעד הכדׄא יתרגח ענדי.

או שמיחו בו הקרובים ואמרו לו למה חייבת בזה החיוב כיצד יעשה באלו הקרבנות ואמרו[v] היתה לו בהמה מופרשת וכו׳ וזה כולו מבואר ממה שנקדם פירושו בזה פ״ק וזה כולו ענין שבא מפי הקבלה ר״ל שלא תחול זו הנזירות על הבן כשעשה[w] מעשה שמורה שהוא אינו רוצה במעשה אביו או שיבא באמירה שהוא לא יקבל הנזירות בין שיאמר הוא או קרוביו * אבל חייב בנזירות בשתיקתו כשאין ביניהם הכחשה וכל זמן שחל עליו הנזירות והתנהג בו אינו יכול לא הוא ולא קרוביו לבטלו אח״כ וזה יתכן אצלי.

ז. האיש מגלח על נזירות אביו ואין האשה מגלחת על נזירות אביה כיצד מי שהיה אביו נזיר והפריש מעות סתומין[n] לנזירותו[o] ומת ואמר הריני[p] נזיר על מנת שאגלח על מעות אבא אמ׳ ר׳ יוסי הרי אלו יפלו לנדבה שאין זה מגלח על נזירות אביו ואיזה הוא שהוא מגלח על נזירות אביו מי שהיה הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות סתומין לנזירותו[o] ומת זה הוא שהוא מגלח על נזירות אביו.

הדׄי אלדׄי קאל ר׳ יוסי אנה מגלח על נזירות אביו הו[q] איצׄא וגה צחיח ואדׄא תרך אולאדא כת̇ירין ותקדם אחדהם וגלח על נזירות אביו זכה וכדׄאלך אן[r] נדר[s] עלי שרט אן יביא קרבנות אביו אדׄי גלח והדׄי אלחכם איצׄא לא עלקה לה פי אלנץ גׄיר מגרד אלנקל והו קו׳[t] הלכה היא[r] בנזיר ואין הל׳ כר׳ יוסי.

וזה שאומר רבי יוסי שהוא מגלח על נזירות אביו הוא ג״כ דרך אמיתי וכשהניח בנים רבים וקדם אחד מהם וגלח על נזירות אביו זכה וכמו כן אם נדר על תנאי שיביא קרבנות אביו אם גלח וזה הדין ג״כ אין לו סמך מן התורה אלא קבלה בלבד והוא מה שאמר הלכה הוא[x] בנזיר ואין הלכה כרבי יוסי.

---

e) Pa יכון u. מצי. f) Pa ינכרון. g) Pa schr.: למ̈א אלזמתה הדא אלאלתזאם. h) Pa וכו׳ כלה בי̈ן. i) Pa פעל. j) Pa לא ירצׄא. k) Pa בי̈ן. l) Pa אנמא. m) Pa וקע. n) Pa סתומים. o) Pa u. a. על נזירותו. p) Pa הרי אני. q) Pa פהו. r) fehlt in Pa. s) Pa הנדר. t) Pa קולהם.

v) Bh beginnt hier mit ויאמר (statt ואמרו in Be) eine neue Mischnah. w) Bh: כאשר עשה מעשה ידון שהוא לא ירצה בפועל אביו או באר במאמר..... הנזירות יהיה שוה בזה הוא וקרוביו... x) Bh besser היא.